Inozemska izdaja
Univerzitetna knjižnica v Ljubljani

Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXII., št. 284 — Ljubljana, petek 11. decembra 1942-XXI — Cena cent. 80

Uprav.ništvo. Ljubljana Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22. 31-23 31-24
Inseratni oddelek. Ljubljana Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25. 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljskim jutrom« Lir 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Ardita azione contro la rada di Algeri

Due grandi piroscafi affondati — Otto velivoli nemici distrutti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 10 dicembre 1942-XXI il seguente bollettino di guerra n. 929:

Tiri di artiglierie sul fronte cirenaico.

Durante un attacco effettuato su di un aeroporto da velivoli di assalto germanici sette apparecchi britannici venivano incendiati al suolo.

In Tunisia, nostre pattuglie hanno svolto intensa attività esplorativa.

Ad occidente di Tebourba è stata respinta una puntata di mezzi blindati avversari alcuni dei quali sono stati distrutti.

Torino è stata nuovamente bombardata questa notte da aeroplani nemici. Molti gli edifici colpiti, i crolli e gli incendi; ingenti, nel complesso, i danni. Il numero delle vittime della precedente incursione è stato finora accertato in 65 morti e 112 feriti; non ancora precisate le perdite della notte scorsa.

Una formazione del 105° Gruppo aerosiluranti, al comando del capitano pilota Urbano Mancini, superando condizioni atmosferiche particolarmente avverse, compiva ieri un'ardita azione contro il naviglio nemico nella rada di Algeri: due piroscafi rispettivamente da 16.000 e 10.000 tonn., centrati, saltavano in aria; nel successivo combattimento con la caccia avversaria un »Curtiss« era abbattuto. Gli aerei hanno fatto tutti ritorno alla base.

Drzen napad na alžirsko sidrišče

Dva velika parnika potopljena — Osem sovražnih letal uničenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil dne 10. decembra naslednje 929. vojno poročilo:

Topniški streli na cirenajškem bojišču.

Med napadom, ki so ga nemška napadalna letala izvršila na neko letališče je bilo 7 britanskih letal zažganih na tleh.

V Tunisu so naše patrole vršile živahno izvidniško delavnost. Zapadno od Teburbe je bil zavrnjen izpad sovražnih oklopnih vozil, od katerih so bila nekatera uničena.

Preteklo noč so sovražna letala ponovno napadla Turin. Zadetih poslopij je mnogo, prav tako ruševin in požarov; škoda je v celoti zelo velika. Število žrtev preteklega letalskega napada je bilo doslej ugotovljeno na 65 mrtvih in 112 ranjenih, izgube pretekle noči niso še ugotovljene.

Oddelek 105. skupine torpednih letal pod poveljstvom kapitana Urbana Mancinia, ki je moral premagati posebno nenaklonjene podnebne razmere, je včeraj izvršil smelo akcijo proti sovražnemu brodovju v sidrišču v Alžiru: dva parnika, katerih eden je izpodrival 16.000 in drugi 10.000 ton, sta bila zadeta in sta se razletela. V sledečem spopadu s sovražnimi lovci je bilo sestreljeno eno letalo tipa Curtis. Vsa naša letala so se vrnila na svoje oporišče.

Sovražnik sam priznava svoj neuspeh v Tunisu

Stockholm, 9. dec. s. »Daily Express« odkrito priznava, kakor poroča londonski dopisnik »Afton Bladett«, da se je načrt generala Andersona za zasedbo Bizerte in Tunisa poponoma izjalovil. »Daily Express« ne prikriva svojega vznemirjenja in se vprašuje, kje je prav za prav iskati vzrokov za ta polom. Po malem je postalo jasno angleškemu javnemu mnenju, da stvari v Tunisu ne gredo tako dobro kakor se je v prvem trenutku hotelo dopovedati, in v vojaških krogih pričenjajo govoriti o nekem defektu v zavezniškem vojaškem stroju. Gotovo je, pravijo, da se je ta pohod, ki je bil naznanjen na tako mnogo obetajoč način za zaveznike, ustvaril in se pretvarja v dolgo pozicijsko in izčrpovalno vojno, kar prihaja v sedanjih okoliščinah seveda v prid sovražnika.

General Arnold, šef ameriškega letalstva je tudi podal izjave v Washingtonu in rekel, da se ne sme upati na uspeh s pomočjo posameznih letalskih spopadov, ki stanejo za obe strani nekaj letal, čeprav se na ta način najprimerneje dosega premoč v zraku, kar je neobhoden pogoj za zavezniški uspeh v Tunisu.

Padli za domovino

Objava izgub v novembru

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil objavlja:

Izgube, ki so bile ugotovljene v mesecu novembru, skupno s tistimi, ki niso bile vsebovane v prejšnjih seznamih in za katere so dospele do 30. novembra predpisane listine in imenske označbe, so naslednje:

Vojska in Milica: Vzhodna Afrika: (nedavno prispele označbe — za mesec oktober in november 1941) padlih 419; Severna Afrika: padlih 319, ranjenih 529, pogrešanih 23.284; Rusija: (14 seznam) padlih 132, ranjenih 357, pogrešanih 1; Balkan, padlih 253, ranjenih 325, pogrešanih 46 Mornarica: padlih 109, ranjenih 266, pogrešanih 240; Letalstvo: padlih 48, ranjenih 76, pogrešanih 140.

Seznami padlih so objavljeni v izrednem dodatku lista »Oborožene sile«. Slavnim borcem in njih družinam neminljiva hvaležnost Domovine!

Minister dr. Göbbels o Ducejevem govoru

„Mussolinijev odgovor Churchillu je razgalil vso moralno revščino angleškega premiera“

Berlin, 10 dec. Nemški propagandni minister dr. Göbbels je za prihodnjo številko tednika »Das Reich« napisal članek, v katerem govori o ponovnem Churchillovem poskusu, da bi se poslužil trojanskega konja za vdor v evropsko trdnjavo, in bliskovitem Mussolinijevem odgovoru na te nakane. Minister dr. Göbbels izvaja v svojem članku med drugim:

»Vojna se stopila v fazo, ki, kakor se zdi, dopušča sovražniku, da lahko odkrije svojo masko. Medtem ko je na začetku borbe pridigoval srečo človeškega rodu kot vrhovni cilj borbe, sedaj ne razsipa več s človečanskimi frazami, temveč prepušča besedo finančnikom. Ne govorijo več o Atlantski karti ali rešitvi ljudi iz skrbi in revščine, temveč samo še o tem, kako naj sklenejo čim donosnejše kupčije.

Morali bi biti precej naivni, ako bi hoteli še sedaj verjeti, da so se Američani in Angleži izkrcali v Afriki, da bi rešili francoski kolonialni imperij, in bili bi seveda precej lahkoumni, če bi ne razumeli da gre končno le v velikem stilu za poskus kupčije, ki naj bi vsaj delno nadomestila žrtve, ki jih je bilo treba doslej brez koristi in celo z izgubo doprinesti. Prav zaradi tega, ker ni mogla doseči nobenega vidnega rezultata v Evropi ali na vzhodu, je anglosaška plutokracija iskala in našla točko manjšega odpora, in sicer v francoski Severni Afriki.

V vsej tej zadevi se Angleži omejujejo le na to da sledé Američanom brez kakršne koli nade, da bi nekega dne dosegli del plena. Priznavajo tudi že da se s takšnimi zadevami ne more dobiti vojna. Spoznati pa za Angleže ne pomeni sprijazniti se s položajem, in tako Churchill od časa do časa sproži svoj top: zadnjič celo z bedastim manevrom na italijanski naslov. Toda reakcija je bila tako silovita, da se londonska propaganda po njej še ni povsem znašla. Mislimo pri tem na Mussolinijev govor, odgovor, ki je razgalil vso moralno revščino angleškega premiera in razburil vse tiste, ki so od onega manevra pričakovali konkretnih rezultatov.

Ne smemo si seveda misliti, da bo to Churchilla izučilo in da ne bo več ponovil poskusa. Slabost britanske politike je namreč prav v organski slabosti obnavljanja. Angležem je že dovolj, ako samo upajo, upravičeno ali ne, da se naša notranja fronta začenja krhati. Čim je ta nada tu, že začno spet z omamljanjem, obljubami in grožnjami ter z zažigalnimi in rušilnimi bombami, čeprav dobro vedo, da s temi sredstvi niso doslej in ne bodo tudi v bodoče dosegli najmanjšega uspeha.

Ako mi objavljamo mesečne uspehe naših podmornic, Churchill noče zavzeti svojega stališča, medtem ko si na lepem izmišlja najbolj fantastične številke o izgubah našega podmorniškega orožja. Ko govori Hitler, dá objaviti, še preden se je govor končal, da ni povedal nič novega. Tako se iznebi dolžnosti, da bi mu odgovarjal. Ako pa Angleži na kakem odseku dosežejo le neznaten uspeh, Churchill že govori o veliki zmagi, ki da bo odločilnega pomena za nadaljnji razvoj dogodkov, potem pa bolj po tiho objavi izgubo cele vrste vojnih in trgovskih ladij. Ako kaka sovjetska akcija na vzhodu ne vodi do nikakega uspeha, objavlja angleški premier strahotne številke o nemških mrtvecih in ranjencih, številke, ki jih seveda nihče ne more pretehtati. Ako so naša vojna poročila redkobesedna, nam takoj izjavlja, da se bojimo naroda in da si zato ne upamo povedati resnice. Ako pa objavimo obširno zaključno vojno poročilo, trdi Churchill, da gre za stare in že znane vesti.

Razlika med prejšnjo in sedanjo vojno je zelo velika: medtem ko se je leta 1917 povsod že zahrbtno plazila kal revolucije, medtem ko so delavci v vojnih tvornicah stavkali in se je narod pripravljal na novo zimo brez hrane, se sedaj Churchill — ob koncu leta 1942 — nahaja pred zedinjenim nemškim narodom, ki je trdno odločen da se bori do končne zmage. Delavci, ki so leta 1917 stavkali, izdelujejo sedaj dan in noč orožje, vojaki pa se bore v popolni zavesti zgodovinske naloge, ki jim je zaupana, naloge namreč, da branijo obstoj nemškega naroda za njegovo končno zmago.

Pred nami je zima, ki bo huda. Nihče naj ne misli da nam bo sovražnik le en sam trenutek dal oddih. Braniti moramo svoje ljudi, biti moramo vedno na straži in podvojiti moramo svoje priprave za bodoče hude preizkušnje. Sicer pa smo se že navadili. Zlasti v vojnem času nam ni za udobno življenje. Vsakdo se zaveda, da mora naša generacija izvršiti nalogo, ki jo ji je naklonila usoda. Te naloge ne moremo odložiti, kajti ne vemo, ali bi bile prihodnje generacije sposobne, da jo izvrše.

Na vse nesramne britanske poskuse, da bi nas preslepili, prevarili ali terorizirali, odgovarjamo s svojo nezlomljivo voljo do borbe in zmage.«

Nemški napadi na vzhodu se nadaljujejo z velikim učinkom

Sovjetske čete vržene nazaj tudi v kolenu Dona — Na vseh bojiščih so utrpele velike izgube, zlasti v tankih

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 11. dec. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo dne 11. decembra naslednje poročilo:

Na področju Tereka so nemške čete razbile koncentričen napad skupine sovražnih sil. Krajevne akcije sovražnika so se izjalovile.

Med Volgo in Donom so bile sovražnikove sile, ki se jim je posrečil vdor, obkoljene in uničene. V ostalem so imeli Sovjeti pri nadaljevanju brezuspešnih napadov ponovno visoke izgube. Izgubili so v dnevih 8. in 9. decembra samo na tem odseku 104 oklopne vozove.

Kljub hudi obrambi so vrgli pehotni in oklopni oddelki nasprotnika v velikem loku Dona dalje nazaj in zavrnili njegove protinapade, pri čemer je bilo uničenih 16 sovjetskih oklopnih voz.

V srednjem odseku fronte se lastni napad nadaljuje z velikim učinkom. Pripeljanih je bilo več sto ujetnikov in zaplenjenega mnogo orožja. Protinapadi sovražnika so bili zavrnjeni. Bojna in strmoglavna letala so obstreljevala zbiranje sovražnikovih čet in železniške cilje. Napadalni oddelki neke letalske divizije so uničili 59 bunkerjev in bojnih postojank.

V teh borbah in južno od Ilmenskega jezera so Sovjeti izgubili vsega 72 oklopnih voz.

V Cirenajki je letalstvo napadlo Derno, pri čemer je bilo sestreljenih 7 sovražnih letal. V Tunisu je bilo zaradi slabega vremena samo krajevno bojno delovanje. Sovražni sunek jugozapadno od Teburbe je bil krvavo zavrnjen. Veliko število oklopnih voz je bilo zažganih z obstreljevanjem.

Bojna letala so z bombami hudo zadela trgovsko ladjo srednje velikosti v pristanišču Bougie in obstreljevala z vidnim uspehom sovražna oporišča.

Nočni lovci in protiletalsko topništvo so sestrelili preteklo noč pri poletih letal nad zapadnim in zasedenim ozemljem v smeri proti gornji Italiji tri sovražna letala.

Sovjetska ofenziva zlomljena tudi na odseku Kalinin—Toropec

Ogromne človeške in materialne izgube sovražnika

Berlin, 9. dec. s. Kakor obvešča danes nemško vrhovno poveljstvo, je na odseku pri Kalininu, kjer so bili vsi sovjetski napadi zadnjih dni odbiti, še preden so se približali nemškim obrambnim postojankam, sovražnik vrgel v borbo 12 pehotnih divizij, 4 brigade motorizirane pehote, 3 konjeniške divizije in 14 oklopnih brigad. Izgube, ki so jih rdeči utrpeli pri teh srditih napadih, ki so jih podvzeli brez varčevanja ljudi in gradiva, so tako hude, da je ofenziva tudi na tem odseku že izgubila svojo začetno udarnost in je mogoče sedaj zabeležiti samo še spopade manjšega pomena. Sovjetske oklopne brigade so izgubile skoro polovico svojih sil. Samo na operacijskem sektorju neke nemške armade je bilo od začetka obrambnih bojev do danes uničenih 843 sovražnih tankov, 208 nadaljnjih pa onesposobljenih na terenu. Razen tega je bilo zajetih 2530 ujetnikov in zaplenjenih več topov in drugega vojnega gradiva.

Na odseku pri Toropcu je sovražnik navzlic temu podvzel nove silovite napade z močnimi silami, vendar ni dosegel niti enega izmed določenih ciljev, to pa zaradi uspešnega osredotočenega obstreljevanja nemškega topništva. Nemške čete so tu celo prešle v protinapad in zavzele več važnih sovražnih postojank. Na nekem odseku tega bojišča so bile obkoljene velike sovjetske oborožene sile, katerih uničevanje je v teku. V enem samem dnevu so Rusi izgubili 24 tankov, 43 topov, 94 metalcev bomb in več drugega vojnega gradiva. Tudi število mrtvih je znatno.

Junaški podvig madžarskih vojakov

Budimpešta, 9. dec. s. Vojni dopisniki poročajo o junaških epizodah madžarske vojske na vzhodni fronti, ki osvetljujejo drznost in hrabrost madžarskih vojakov, ki se ob strani italijanskih in nemških čet bore proti boljševizmu. Madžarske čete, ki so postrojene v nekem odseku Dona, že več mesecev kar naprej odbijajo vse sovjetske napade ter preprečujejo in uničujejo sleherno sovražno večjo akcijo. Druga madžarska armada se je že odela s slavo v številnih borbah ter je večkrat sodelovala v velikih akcijah skupno z nemškimi in italijanskimi edinicami. Na utrjenih postojankah Dona in pripravljenih za zimo, so Madžari dobra straža. Na neki točki tega odseka ob Donu je sovražnik z oporišča na drugem obrežju napadel madžarske čete. Treba je bilo to oporišče odstraniti, da bi bila črta madžarske vojske varnejša.

Poročnik Szabo in pet vojakov oddelka, ki so se prostovoljno javili za ekspedicijo, ki je zahtevala vse najboljše sposobnosti, je akcijo izvedlo hladnokrvno. Patrulja je dosegla v temi na čolnu nasprotno obrežje, kjer so bili boljševiki. Pet mož, oboroženih s strojnimi puškami in ročnimi granatami, se je neopaženo približalo sovražni postojanki. Madžarska patrulja je pobila stražo in vdrla v sovražno postojanko ter z ročnimi granatami uničila pet strojnic, ki so bile že pripravljene za akcijo. Boljševiški vojaki, ki so bili v postojanki, so se Madžarom predali.

Bitka pa še ni bila končana. Ko so se Madžari z ujetniki napotili proti reki, jim je zastavila pot sovjetska patrulja. Prišlo je do kratkega srditega spopada. Poročnik Szabo je odločno napadel s štirimi vojaki, medtem ko je peti z ročnimi granatami držal v šahu ujete sovražnike. Po kratki hudi borbi je bila sovjetska patrulja uničena in poročnik Szabo se je vrnil s plenom orožja in municije ter z ujetniki, med katerimi sta bila tudi dva rdeča oficirja.

S finskega odseka

Helsinki, 9. dec. s. Finsko vrhovno poveljništvo javlja: Finsko letalstvo je v zadnjih 24 urah bombardiralo in obstreljevalo s strojnicami ter uničevalo pratež in sovjetska taborišča. Nekaj sovjetskih letal je preletelo Finski zaliv. V nekaterih predelih severne Finske je bil dan letalski alarm.

En top proti šestim tankom

Berlin, 9. dec. V odseku na zapadu Valdajskega višavja so po poročilih berlinskih vojaških krogov med silnim snežnim metežem boljševiki napadli nemške pozicije. Šest oklopnih voz se je neopaženo približalo položajem nemških grenadirjev. Preden je mogel nemški poveljnik ukazati ogenj protitankovskih topov, so se jekleni orjaki tako približali, da so stali tik pred topom. Toda prisebnost nemških vojakov ter odličnost nemškega orožja sta rešili položaj. Kmalu je top stopil v akcijo in po kratkem boju sta bila dve ruska tanka popolnoma uničena, tretji pa je bil tako močno poškodovan, da je bil izločen iz boja.

Med to borbo pa so ostali oklopni vozovi napadli s strani nemške položaje in se jim je posrečilo prodreti preko nemških rovov. Ogražali so neposredno s strani nemške položaje. Moštvo pri nemški bateriji je takoj obrnilo top in ga naravnalo na tri oklopne vozove, obenem pa so nemški vojaki takoj začeli metati ročne granate. Vnel se je boj na življenje in smrt. Po kratki borbi so bili trije sovjetski tanki zažgani in uničeni. Nenadni napad je bil tako odbit z velikimi izgubami za sovražnika.

Minister Bottai v Berlinu

Berlin, 9. dec. s. Minister Bottai, ki je prispel v Berlin za otvoritev novega italijanskega zavoda »Studia Humanitatis«, je prebil v nemškem glavnem mestu dva dneva in je med tem navezal številne važne stike s predstavniki nemške kulture in nemškega vzgojstva. Minister za narodno vzgojo je podpisal s svojim nemškim tovarišem ministrom Rustom konvencijo za narodno izdajo Göthejevega »Potovanja v Italijo«. Štirj zvezke tega dela bo natisnil Državni zavod za grafično umetnost, tri zvezke pa založba Insel-Verlag v Lipskem.

Minister Bottai se je z ministrom Rustom udeležil predvajanja nekaterih vzgojnih filmov ter je nato obiskal italijanske kulturne in šolske ustanove v Berlinu. Podal se je tudi na Kr. veleposlaništvo in v Dom fašija ter obiskal ministra Göbbelsa. Minister Rust in naš odpravnik poslov kot namestnik službeno odsotnega veleposlanika Alfierija sta priredila gostu v čast sprejeme. Minister se je nato udeležil sestankov, ki so jih priredili nemški zunanji minister, državna tajnika von Weizsäcker in von Tschamer und Osten ter predsednik nemško-italijanskega združenja. Zvečer je minister Bottai, pozdravljen na kolodvoru od ministra Rusta in številnih italijanskih in nemških osebnosti, zapustil Berlin in se napotil v Monakovo, od koder bo nadaljeval pot v Rim.

Evropski sestanek organizacij za mladino in družino v Madridu

Madrid, 10. dec. s. Sestanek evropske komisije organizacij mladine in družine, ki je bil določen v Madridu na letošnjem evropskem mladinskem zborovanju na Dunaju, se je vršil v palači nacionalnega sveta Falange. Udeležila sta se ga zastopstva Španije, Italije, Nemčije, Madžarske, Rumunije, Bolgarije, Hrvatske in Slovaške. V odsotnosti nacionalnega delegata španske mladinske fronte Elole je predsednik španske komisije Perez Vineta, nacionalni tajnik te fronte, izrekel dobrodošlico Španije vsem inozemskim odposlanstvom z bratskimi pozdravi in željami za uspeh njihovih domovin v vojni ter s pozdravi odposlanstvom, ki niso mogla priti. Govornik je nato obrazložil življenjski pomen družinske ustanove kot osnove nacionalnega življenja Španije, poveličujoč pri tem junaštvo španske matere, po katere kreposti je družinska skupnost ostala nedotaknjena, se je leta 1936 izognila zlomu vseh moralnih vrednot ter je dala domovini energijo za protikomunistično križarsko vojno. Josea Antonio Primo de Rivera, ki je položil temelj falangistični politiki, je družino postavil za osnovo države kot celico nacionalne edinosti. Govornik je nato obrazložil še pomen proučevanja družinskih vprašanj, zlasti v zvezi z vzgojnimi nalogami mladine v novi državi.

Za njim so spregovorili zastopnik Italije, tovariš Caprini in gospa Orsini, ter zastopnik Bolgarije, ki so predložili svoje zaključke, medtem ko so zastopniki ostalih narodov prosili za odlog za predložitev svojih poročil.

Po zaključeni prvi seji so si inozemska odposlanstva ogledala organizacije ženske falange, fronte španske mladine in organizacije pomoči ter se udeležila sprejema, ki ga je na njihovo čast priredil pokrajinski vodja falange.

* * *

Odmevi Francovega govora

Madrid, 10. dec. s Govor generalisima Franca je še nadalje predmet komentarjev tukajšnjih listov, ki opozarjajo na njegovo realistično gledanje in jasno poznavanje vprašanj, ki se kažejo glede Španije v pogledu bodoče obnovljene Evrope. Listi poudarjajo tudi pomen sklicanja tretjega nacionalnega sveta Falange, ki začenja nov pohod k obnovi in dokončni ureditvi Španije v duhu revolucije, ki je povezala španski narod v popolni edinosti in disciplini in v polni zavesti njegove usode.

Trojni pakt — jamstvo skupne zmage

Izjave italijanskega in nemškega veleposlanika na Kitajskem

Šanghaj, 10. dec. s. Italijanski in nemški poslanik v nacionalni Kitajski grof Taliani de Marchio in Heinrich Stahmer sta dala listom izjavo, v kateri sta opozorila na tesne vezi, ki spajajo Nemčijo, Italijo in Japonsko po trojnem paktu v skupni vojni. V svoji izjavi je italijan ki veleposlanik poudaril, da je fašistična Italija slovesno proslavila prvo obletnico japonske vojne, odmevajoč še v zanosu spričo Ducejevih besed, ki so poveličevale moč in borbenega duha Japonske. Danes Italija in Nemčija proslavljata številne in sijajne zmage Japonske in se klanjata junakom, ki so s svojo krvjo utrdili zavezništvo treh združenih narodov v skupni borbi za triumf skupne stvari. Po letu dni, odkar se je trojni pakt spremenil v orodje vojne, je on bolj ko kdaj prej trdno jamstvo končne zmage in odločilni činitelj za nastanek novega reda na vseh kontinentih ter za zgraditev pravičnega in trajnega miru med narodi.

Berlin, 10. dec. s. Tukajšnji listi objavljajo in poudarjajo z velikimi naslovi izjave japonskega predsednika vlade, navajajoč nekatere njegove najpomembnejše odstavke in opozarjajo pri tem zlasti na popolno gotovost v zmago, ki izhaja iz vsake besede japonskega državnika. List »Börsen-Zeitung« piše: Govori „Hitlerja Mussolinija in Toja, ki so bili izgovorjeni v času, ko se vedno bolj bližamo odločilni fazi konflikta, so po svoji zasnovi povsem v skladu med seboj. Vsi trije izrabljajo odločno voljo za nadaljevanje borbe ramo ob rami za dosego končne zmage tako na vojaškem kakor na gospodarskem področju. Tojo je predvsem hotel poudariti, da vojna v Evropi in ona v Aziji predstavljata samo dele velikega konflikta. S tem je hotel opozoriti, da predstavlja Japonska, ki je sedaj nihče ne more napasti, eno izmed največjih jamstev za skupno zmago.

»Berliner Lokalanzeiger« piše: Gotovost, ki jo je predsednik vlade Tojo izrekel glede končne zmage, se naslanja na tri glavne temelje: na japonske oborožene sile, na dosedanje japonske teritorialne uspehe in končno na neporušno zavezništvo z Italijo in Nemčijo.

INSERIRAJTE V „JUTRU“!

Plodno delo GILLa

Svečana proslava prve obletnice Italijanske liktorske mladine za Ljubljansko pokrajino

Organizacija Italijanske liktorske mladine Ljubljanske pokrajine (GILL) je prošli ponedeljek praznovala prvo obletnico svojega obstoja. V imenu vpisanih članov GILLa se je poklonilo zastopstvo raznim oblastem. V zastopstvu je bil po en avantgardist, ena Mlada Italijanka, 1 Balilla in 1 Mala Italijanka, ki so jih izbrali izmed najbolj zaslužnih pripadnikov organizacije. Zastopstvo so vodili telji peljali k Eksc. Visokemu komisarju, k ljubljanskemu županu, k Zveznemu tajniku in k šolskemu komisarju.

Sprejem pri Visokem komisarju

Visoki komisar Eksc. Grazioli je sprejel zastopstvo, ki ga je vodil Zvezni podpoveljnik, zelo ljubeznivo ter je z velikim zanimanjem poslušal nagovor, ki ga je imel nanj avantgardist:

»Ekscelenca! Prva obletnica naše organizacije, ki jo praznujemo danes v čistosti namenov in v trdnosti sklepov, nam daje pobudo, da prihajamo k Vam, da bi Vam izrekli vdanost vseh tovarišev, ki se spominjajo Vašega zanimanja in dokazov ljubezni do organizacije, ki ste jih podali ob raznih prilikah. Vam, Ekscelenca, lahko damo trdno obljubo, da bomo vedno hranili živo vero, da bomo bolj in bolj vzgajali svoje mišljenje, da se bomo vzgajali k kreposti in žrtvam, da postanemo vredni Duceja in da si pridobimo zasluge za veliko dejstvo, da pripadamo rodbini Italijanske liktorske mladine v Ljubljani.«

Visoki komisar je izrekel nekaj zelo prisrčnih besedi zastopnikom GILLa, ki so v strumnem pozoru pred njim razodevali resničen ponos.

Spominsko darilo župana

Tudi župan je sprejel zastopstvo z očitnimi znamenji naklonjenosti. Avantgardista je v italijanščini in slovenščini nagovoril, nakar je župan odgovoril z besedami, ki so po svoji gorečnosti in zgoščeni veri odlika vsakega pravega vojaka. Nato je zastopstvu naročil, naj odnese poveljniku GILLa dragoceno kolajno, spomin na mesto Ljubljano. Bila je skovana nalašč za to priliko, ter nosi na prednji strani sliko sv. Jurja, zaščitnika ljubljanskega mesta, na zadnji strani pa napis: »6. XII. 1941-XX. — GILL 6. XII. 1942-XXI.« Kolajno je župan odoslal z naslednjim spremnim pismom: »Ob prvi obletnici ustanovitve Italijanske liktorske mladine v Ljubljani mi je posebno prijetno, da tukajšnjemu poveljstvu izročam spominsko kolajno mesta Ljubljane kot skromno znamenje hvaležnosti meščanov.«

Voščila, ki so razodevala najvišjo vero in domoljubje, so bila izrečena tudi Zveznemu tajniku ter šolskemu komisarju.

Svečanost v gledališču

Ob 10. uri je velika množica članov GILLa razporejena po oddelkih, poslušala v gledališču zanimivo predavanje o začetku in razvoju GILLa, nato pa so prisotni v zboru navdušeno zapeli »Giovinezzo« in druge himne. Zvezni poveljnik in Zvezni podpoveljnik sta bila gostitelja. Na prireditvi je igrala godba divizije planinskih lovcev. Ko je bil dan znak za pozor, so vsi udeleženci planili pokoncu ter pozdravili z rimskim pozdravom. V gledališče so prišli in zasedli prostore na odru Visoki komisar, general poveljnik divizije planinskih lovcev, kvestor, podkvestor, ljubljanski župan in druge odlične osebnosti. Ko so izzvenil zvoki Kraljeve koračnice in »Giovinezze«, je zadonelo glasno vzklikanje »Živel Kralj!« in »A noi!« To je bil pozdrav Kralju in Duceju, ki ga je odredil Visoki komisar. Nato je Zvezni tajnik med splošno pozornostjo dal pregled dela GILL-a v prvem letu obstoja. Najvažnejši del je vsekakor oris sil, ki daje naslednjo sliko:

figli della lupa	602
piccole Italiane	2042
giovani italiani	571
Balilla	2178
avanguardisti	439
vsega	6032

Glede umetniško-kulturnega delovanja organizacije je poročilo navajalo: Na sedežu Zveznega poveljstva je bila urejena posebna kinematografska dvorana za 500 gledalcev. Vseh predstav je bilo 47, ki jim je prisostvovalo 24.500 mladine. Ustanovljeni sta bili tudi dve lutkovni gledališči, od teh je eno potujoče za predstave v pokrajini. To gledališče je imelo skupno 26 predstav. Ob zaključku šolskega leta je bilo zvezno tekmovanje v zborovskem petju gojenk in gojencev srednjih šol našega mesta. Tekme se je udeležilo 29 zborov, od katerih je vsak imel po 50 pevcev. Zmagovalni zbori so priredili posebno radijsko oddajo. Posebna skupina 20 članov se je nato udeležila tudi kulturne prireditve evropske mladine v Firenzi.

Po vsej pokrajini je bilo razdeljenega v prošlem letu mnogo propagandnega materiala »Dnevni red« in »Lepak GILLa«, ki sta oba izdaji Zveznega tajništva in sta seznanjala javnost z življenjem mladinske organizacije. S plemenito podporo Visokega komisarja je zagledala beli dan tudi prva številka »Ljubljanske mladine«, ki bo izhajala vsakih 14 dni ter bo zlasti posvečena mladini.

Delovanje organizacije

Mladina našega mesta je včlanjena v GILLu v dveh kohortah Malih Italijank, v eno kohorto Mladih Italijank, v dva bataljona Balilla in v en bataljon avantgardistov. Za sedaj deluje v vsej pokrajini 28 občinskih poveljstev GILLa. Posebno živahno delovanje je bilo v naslednjih panogah: telovadni tečaji, tečaji za gospodinjstvo in tečaji za vzgojo voditeljev in čuvarjic kolonij. Vsi tečaji so trajali vse leto in se jih je udeležilo veliko število članov organizacije vseh stopenj.

Zaključek prvega dela delovanja Zveznega poveljstva je bil letošnjega 31. maja, ko se je vršil tudi prvi nastop oddelka glavnega mesta z udeležbo 1000 mladeničev in mladenk, ki so bili odlično izvežbani. Ob proslavi 20. obletnice je Zvezno poveljstvo ob navzočnosti Visokega komisarja priredilo veliko proslavo, ki je bila odlično obiskana.

Mnogotere izvršene naloge in lepi uspehi na različnih področjih, kakor na podpornem in kulturnem delovanju, so otipljiv dokaz za visoki duh razumevanja vodnikov, ki so se lotili težke naloge v posebno kočljivi dobi. Zvezni tajnik je izrazil podpoveljniku in njegovim vztrajnim sodelavcem svojo hvaležnost in zasluženo pohvalo. Ko je Zvezni tajnik omenil dva avantgardista Marija Pregeljca in Antona Brajerja, ki sta padla kot žrtvi zahrbtnih sovražnikov, so se dvignili vsi navzoči ter ganjeni počastili spomin žrtev, ki sta padli zaradi zvestobe novi italijanski pokrajini.

V odgovoru je Visoki komisar izrazil Tajniku posebno pohvalo.

Nato je sledila posvetitev prapora, ki ga je Zvezno poveljstvo dalo Ljubljanski liktorski mladini, članom organizacije pa so bili razdeljeni križci za zasluge in diplome naraščajnikom, ki so posečali poseben tečaj letošnje poletje v Rimu. Končno je Mala Italijanka razdelila prvo številko lista »Ljubljanska mladina«, ki ga vsakih 14 dni izdaja Zvezno poveljstvo GILLa v Ljubljani.

Obsežne podporne akcije

Predstavniki oblasti so se nato napotili na sedež nove gospodinjske šole. Tam so jih sprejele Zvezne nadzornice in nadzornice oddelkov. Neka Mala Italijanka je izročila šopek cvetja ter nato v imenu vseh svojih tovarišic izrazila hvaležnost zlasti Visokemu komisarju za njegovo stalno pomoč, ki jo je naklonil cvetoči ustanovi. V preteklem letu so bile oroanizirane zimske kuhinje po vseh šolah Ljubljanske pokrajine, kjer je vsak dan dobivalo hrano 6140 učencev. Zdaj so zimske šolske kuhinje urejene že v Ljubljani in po ostali pokrajini, kjer dnevno dobiva hrano v njih 4500 učencev in učenk.

Dne 6. januarja je bila prirejena Ducejeva »Befana«, ko je bilo razdeljenih 11.418 zavitkov z darili, ki so stala skupno vsoto 580.000 lir. Ves ta denar je dal na razpolago Visoki komisariat. Poleti sta bili organizirani dve počitniški koloniji, ena od teh ob morju. Udeležilo se jih je skupno 200 članov GILLa. Da se poenoti podporno delovanje za mladino, je bil z odobritvijo Visokega komisariata ustanovljen šolski patronat, ki je s sredstvi občine vršil široko podporno delovanje preko Dopolavora, otroškega zavetišča in Zveznega vzgojevališča, kamor bo s 1. januarjem sprejeto 100 otrok iz pokrajine, ki doma nimajo oskrbe. Patronat je ob začetku letošnjega leta podpiral skupno 1000 otrok ljudskih in meščanskih šol. Dajal jim je knjige, zvezke in druge šolske potrebščine, kar je stalo skupno 79.000 lir. Na stotine otrok je bilo razen tega deležno tudi vsestranske zdravniške pomoči.

Telovadna in športna delavnost

Z odlokom Visokega komisarja je bila telesna vzgoja povsem zaupana GILL-u, ki ima v ta namen dovolj lastnega osebja ter primeren pravilnik glede telesne vzgoje. V teku leta so bili na ljubljanskih osnovnih šolah prirejeni štirje tečaji za telesno vzgojo, določeni za izpopolnitev znanja učiteljev. Trajali so po tri mesece in se jih je udeležilo skupno 220 učiteljev in učiteljic. Zvezni tečaj za telesno vzgojo je zaključil svoje delo na polju šolske telovadbe ob udeležbi 85 oddekov s 1700 učenci.

Zelo skrbno je bilo tudi sportno udejstvovanje. Na Rakeku je bil prirejen smučarski tečaj. Plavalni tečaji, tekme v nogometu, odbojki in košarki so se vprizorile v teku šolskega leta ob radostnem sodelovanju dece.

Skupina telovadk se je razen tega udeležila tudi državnih tekem v Montecatiniju, kjer so se prav dobro uveljavile.

V delavnici so imeli predstavniki oblasti priliko opaziti, s kako veščino opravljajo svoje posle mlade Italijanke, kako znajo izdelovati zimska oblačila, ki jih bodo poslala vojakom na raznih bojiščih. Kuhinja in obednica sta bili vzor čistoče in reda. Nekaj članic je nastopila z ljubkimi točkami. Posebno zanimivi so bili nastopi v ritmičnem plesu v narodnih nošah in nastop harmonikaric.

Slovesne prireditve so se zaključile z otvoritvijo drsališča, kjer so z vso slovesnostjo opravili obred dviganja zastave. Popoldne je v drami nastopil sv. Miklavž, v kinematografski dvorani GILL-a pa so predvajali filma »Pojdite z menoj« in »Miki planinec«. V gledališki dvorani, urejeni v novih prostorih gospodinjske šole, se je deca zabavala ob znanih likih lutkovnega gledališča. Končno so vsem članom organizacije v prostoru GILLa razdelili zavoje sladkorčkov in pa prvo številko »Ljubljanske mladine«.

Svečanost sprave v ljubljanski stolnici

Ljubljana, 10. decembra

V torek dopoldne se je v ljubljanski stolnici ob prisotnosti civilnih in vojaških oblasti ter ob številni udeležbi Oboroženih sil in meščanstva vršil slavnosten obred sprave za Zmago in za ponovno potrditev krščanskih idealov proti boljševizmu.

Slovesnosti so prisostvovali Visoki komisar, poveljnik divizije, ki je zastopal odsotnega poveljnika armijskega zbora, Zvezni podtajnik v zastopstvu odsotnega Zveznega tajnika in vse druge oblasti.

Po svečani maši je vojaški kaplan, ki je maševal, proslavljal visoki krščanski pomen verske prireditve ter poudarjal vero, ki veže Oborožene sile in ves narod in ki nahaja svoj najčistejši izraz v trojstvu: Bog, Domovina in družina.

*

Raport hierarhom ljubljanskega Fašija

Tiskovni urad zveze Fašijev javlja: Po nalogu odsotnega Zveznega tajnika je Zvezni podtajnik Capurso izvršil raport hierarhom ljubljanskega Fašija ter razdelil navodila za zimsko dobo.

*

Velikodušen dar za Pokrajinski podporni sklad

Šumska uprava knezov Windischgrätzov je podprla obsežno podporno delavnost pokrajinskega pomožnega urada pri Visokem komisariatu v našem mestu in v naši pokrajini s tem, da je poslala Eksc. Visokemu komisarju znesek lir 5000.—, ki je bil odveden v svrhe pomožne akcije.

Zgrešeni anglosaški računi

Anglosaški nastop v afriških vodah ni niti najmanj oslabil protiblokade Osi

Kakor da bi izgube, ki jih je utrpelo anglosaško brodovje o priliki izkrcevalnih operacij v francoski Severni Afriki, ne bile dovolj, so nemške podmornice poskrbele istočasno za nove potopitve sovražnega brodovja prav na onih morskih področjih, ki so že pred anglosaško avanturo v Afriki tvorila glavno območje nepretrganega in uspešnega delovanja podmornic v službi protiblokade, namreč na severnem Atlantiku, v vodah ob obali Severne in Srednje Amerike ter na področju okrog Rta Dobre nade. Tuli najnovejše nemško izredno vojno poročilo ugotavlja nove potopitve na tem področju.

Tako so se anglosaški računi, ki so se tudi to pot, kakor že običajno, naslanjali na podcenjevanje nasprotnika, izkazali za zmotne. Ako je res, da je Os odgovorila na anglosaški udar proti francoski Severni Afriki z osredotočenjem dela svojih podmorniških sil v neposredni bližini novega operacijskega področja, bodisi v zapadnem Sredozemlju kakor v vodah v bližini Casablance, se je na drugi strani to osredotočenje izvršilo, kakor to kažejo poročila o vedno novih potopitvah, ne da bi bile zaradi tega oslabljene podmorniške sile na vseh onih področjih, kjer je bilo to orožje že doslej uspešno.

S tem pa je odpadel eden izmed glavnih nagibov tolažbe, s katerim je anglosaška propaganda, da bi prikrila ali vsaj opravičila hude izgube v afriških vodah, skušala preslepiti svojo lastno javnost, ko je trdila med drugim, da bo anglosaška akcija v francoski Severni Afriki imela za posledico zmanjšanje podmorniške nevarnosti na vseh drugih pomorskih področjih izven Sredozemlja. Kakor je namreč že Hitler povedal v svojem poslednjem govoru in kakor to poudarjajo tudi v pristojnih nemških vojaških krogih, je številčna moč nemškega podmorniškega orožja danes tako velika, da Nemčija lahko ustvari z njo novo nevarnost na katerem koli pomorskem področju, ne da bi ji bilo treba zato odtegniti del svojega podmorniškega brodovja od drugod.

To okolnost najbolj zgovorno potrjuje že samo navedeno dejstvo, da so nemške podmornice istočasno z velikimi udarci, ki so jih zadale sovražniku v Sredozemlju, potopile na vseh področjih dosedanjega delovanja in celo na novem področju okrog Rta Dobre nade izredno veliko število sovražnih ladij. Zanimivo je naglalje, da nemške podmornice še vedno uspešno delujejo tudi v ameriških vodah, čeprav so razni ameriški uradni govorniki že nekajkrat izjavili, da so te vode »očiščene sovražnih podmornic« in da je na tem področju podmorniška nevarnost prenehala. Prav te dni pa je poteklo že deset mesecev, odkar je prva nemška podmornica torpedirala neki ameriški parnik v neposredni bližini newyorške luke. Od tedaj dalje se je nemška podmorniška nevarnost na vsem ameriškem pomorskem področju samo stopnjevala. Kolikšna je bila in je še vedno ta nevarnost za sovražno brodovje, zgovorno dokazujejo celo skromna sovražna priznanja, kakor na primer nedavno priznanje ameriškega mornariškega ministra Knoxa, da je bilo doslej samo v Atlantiku potopljenih 572 ameriških in zavezniških ladij, kar bi znesło v tonaži nad štiri milijone ton, ako računamo povprečno po 7.000 ton za vsako potopljeno ladjo. A to so samo delna in skromna priznanja sovražnika, ki svoji javnosti, kakor je nedavno izjavil sam Roosevelt, ne more postreči z resnico — »iz vojaških razlogov«.

Kazni za prekrške predpisov o preskrbi in prehrani

Urad za nadzorstvo cen pri Visokem komisarijatu javlja: Kvestura v Ljubljani je od 16. do 30. novembra t. l. izrekla naslednje kazni zaradi prekrškov določil o trgovini z živili:

Zaradi navijanja cen: Potočnik Konstantin, hotelir na Sv. Petra cesti 3, 3000 lir globe; Vrhovec Ana, trgovka, v Krakovski ulici 27, na 1500 lir globe in 15 dni zatvoritve obrata; Sazanov Teodor, šofer iz Nove vasi 12, Bele Katerina, prodajalka na Livadi št. 3, Erklavc Marija, prodajalka na Galjevici 52, Stajnko Frančiška, gospodinja, Ob Ljubljanici 12, Mihalj Anton, upokojenec na Mestnem trgu 13, Kolenc Franc, postrežnik v Ilirski 12, vsak na 500 lir globe.

Zaradi prodaje racioniranega blaga brez odvzema odrezkov ter zaradi netočnega vodenja spiska o prihodu in odhodu blaga: Ciber Andrej, obrtnik na Cajzovi 1. Ciber Barbara, trgovka v Černetovi 17, Klemenčič Josip, trgovec Pred konjušnico 3; vsi trije so naznanjeni sodni oblasti. Cerar Antonija, trgovka v Beethovnovi 13, na 1500 lir globe in 10 dni zatvoritve obrata; Stenko Franc, pek v Šmarski 32, na 1000 lir globe. Ban Julijana, trgovka na Šmartinski 107, Guček Marija v Parmovi 8, Belič Ivana, trgovka na Cesti na Brdo 5, Dagarin Marija, trgovka v Povšetovi 71, Jeločnik Viktor, trgovec v Rožni dolini V/II, Treven Frančiška, trgovka v Gerbičevi 1; vsak na globo 1500 lir in na 15 dni zatvoritve obrata.

Zaradi nedovoljenega in tajnega nakupa govejega mesa na prepovedani dan: Zalokar Ciril, strojnik v Sušnikovi 10, naznanjen sodni oblasti.

Zaradi nakupa in prodaje mesa na prepovedani dan in po zvišanih cenah: Jagodic Franc, mesar v Karunovi 5, na 3000 lir globe in 15 dni zatvoritve obrata, Pelc Ciril, zasebnik v Streliški 22 na 500 lir globe, Bajda Peter, posestnik Pred Škofijo 16, na 1000 lir globe.

Zaradi odtegnitve blaga običajni potrošnji: Potrato Alojzij v Zadružni 10 in Kunc Reinhold, hotel Metropol, oba naznanjena sodni oblasti. Novak Alojzij, železničar na Rimski 3, obsojen na 1000 lir globe.

Zaradi nedovoljenega prevoza krompirja: Košenina Stanislav, uradnik v Rožni dolini 14, na 500 lir globe.

Zaradi skrivanja živil z namenom prodaje po višjih cenah: Dežman Marija, trgovka v Mandeljčevi 15, na 1000 lir globe.

Zaradi nedovoljene uporabe dodatnih živilskih nakaznic: Glušič Edvard, delavec v Frankopanski 11, na 300 lir globe.

Zaradi opustive vpisa racioniranega blaga v spisek o prihodu in odhodu: Pintar Albina, trgovka v Cigaletovi 11, na 1000 lir globe.

Zaradi prodaje tkanin brez odvzema nakaznic: Pungartnik Milko, trgovski zastopnik v Puharjevi 5, naznanjen sodni oblasti; Abram Miro, poslovodja tvrdke Hrehorič, Bleiweisova 28, globe 3000 lir in 15 dni zatvoritve obrata.

Zaradi opustitve prijave tkanin: Šmid Andrej, trgovski zastopnik tvrdke Miklavc, Pred Škofijo 3, naznanjen sodni oblasti.

Ker je sprejel neopravičeno živilske nakaznice: Korun Ivan, nadzornik na Večni poti 26, na 1500 lir globe in 10 dni zapora, Zupanc Josipina, gospodinja na Cesti na Rožnik 51, na 1000 lir globe. 5 dni zapora in zaplembo blaga.

Zaradi opustitve izvešenja cenika: Babšek Cecilija, prodajalka na Gosposki 3, na 1000 lir globe in na 10 dni zatvoritve obrata; Kregar Ciril, prodajalec v Medvedovi 11, na 500 lir globe.

Gospodarstvo

Kmetijski obdelovalni načrt za leto 1942-43

Kakor je znano, je za letos predpisan za vso kraljevino popoln obdelovalni načrt, ki naj zajamči prehrano Italije v prihodnjem letu. Glede na okolnost, da je kruh v Italiji najvažnejši za prehrano, predvideva obdelovalni načrt za leto 1942-43 predvsem nadaljnje bistveno povečane površine, posejane s pšenico. Ta površina se bo povečala za 214.000 ha, kar bo omogočilo povečanje pridelka za 3.2 milijona metrskih stotov. Povečanje proizvodnje za gornjo količino bo v polni meri zajamčilo vso potrebo vojske in civilnega prebivalstva. Površina, posejana z ržjo, ječmenom in ovsom, se bistveno ne bo spremenila, povečana pa bo površina, posejana s koruzo, in sicer za 110.000 ha ali 8.5%. Površina posajena s krompirjem bo povečana za 35.000 ha (v zadnjih letih je znašala povprečno 40.000 ha).

Znatno povečanje površine je predvideno tudi za pridelovanje fižola. Površina, posajena s fižolom, se bo povečala za 104.400 ha. Od industrijskih rastlin predvideva načrt za sladkorno peso povečanje površine za 600 na 166.000 ha, kar bo omogočilo večje izdelovanje pogonskega špirita. Majhno povečanje za 452 ha je predvideno za pridelovanje tobaka, pri čemer je predviden tudi nekoliko večji izvoz. Površina bombažnih kultur bo nekoliko povečana na 96.670 ha, površina, posejana s konopljo in paradižniki bo prav tako povečana. Med oljnimi rastlinami je predvideno povečanje obdelovalne površine za ricinus.

Sintetični rubini in smaragdi

Alkimisti so si stoletja prizadevali, da bi umetno izdelali zlato in drage kamne. Ti poizkusi alkimistov so bili za tehnični napredek zelo koristni, saj so privedli do raznih odkritij v kemiji, četudi v drugi smeri. Z razvojem kemije je prvotna naloga odpadla, toda navzlic temu so se kemiki tudi v zadnjih desetletjih nadalje bavili s temi pra-tarimi problemi. Tako je v zadnjih letih uspelo izdelati sintetične drage kamne. Postopek za izdelovanje sintetičnih rubinov in safirjev, to je rdečih in modrih variant korunda, sta odkrila Frémy in Vernieul, praktično pa sta postopek izpopolnila nemška kemika Mlethe in Hermann Wild. Sintetične rubine in safirje izdelujejo z žganjem zmesi gline in fluorovih soli. Ti sintetični rubini in safirji so kemično in fizikalično identični z naravnimi, zato ni lahko razlikovati umetni kamen od naravnega, kajti umetni kamen ima isto barvo, isto trdoto in kemične in fizikalne lastnosti, kakor naravni. Tudi v pogledu gostote in optičnih lastnosti ni razlike. Zato je bilo treba najti postopek za razlikovanje sintetičnih kamnov od naravnih, kar je uspelo znanstveniku dr. M. Vachowskemu, ki je ugotovil, da se umetni kamni od naravnih lahko ločijo edinc pri obsevanju s katodnimi žarki, Röntgenovimi žarki in ultravioletnimi žarki. Malenkostne mineralne primesi, ki jih imajo naravni kamni, se pri teh žarkih pokažejo z različno luminiscenco.

Lažje je razlikovati umetne kamne iz skupine špinelov (akvamarin, turmalin, cirkon, aleksandrit). Umetni špineli so kemično nekoliko drugače sestavljeni in imajo tudi drugačne fizikalne lastnosti. Naravni špineli vsebujejo magnezijev oksid in aluminijev oksid v razmerju 1 : 1, pri umetnih kamnih pa je to razmerje 1 : 1 do 1 : 5. Pri zadevanje tehnikov pa ni šlo za tem, izdelati umetne špinele enake kemične sestavine, kakor so naravni, temveč izdelati umetne kamne, ki so podobni naravnim, kar velja zlasti za akvamarin, smaragd, turmalin in cirkon. V teku let je uspelo izdelati umetne topaze, smaragde in cirkone. Toda le smaragdi se lahko izdelujejo v večjih kosih. Na pogled pa je tudi razlikovanje umetnih smaragdov od naravnih zelo težavno. Praktično imajo umetni kamni predvsem pomen v tehniki. 90% umetno izdelanih rubinov in safirjev se uporabi v fini mehaniki, in sicer za ležišča osi, zlasti pri urah.

Gospodarske vesti

= **Donos delniških družb v Italiji.** Nedavno so bili objavljeni zanimivi podatki o povprečnem donosu delniških družb v Italiji, in sicer po posameznih skupinah. Ta statistika, ki se nanaša na leti 1938-39 in 1939-40, zaznamuje najnižji odstotek obrestovanja delniške glavnice v skupini delniških družb s kmetijskimi obrati. Tu je znašalo obrestovanje v l. 1939-40 le 1.11% (prejšnje leto 0.99%). Pri bančnih, finančnih in zavarovalnih družbah je bil odstotek obrestovanja najvišji, namreč 8.63% (8.84). Pri industrijskih družbah je dosegel 7.58% (6.97), pri trgovinskih podjetjih 3.43% (3.80) in pri ostalih družbah 2.67% (3.28). V celotnem povprečju je znašal donos v letu 1938-39 5.52%, v letih 1939-40 pa 5.8%. Na podlagi gornjih številk prihaja časopis »Rivista di politica economica« do zaključka, da je treba še bolj podpreti kmetijstvo in omogočiti boljšo rentabilnost kmetijske proizvodnje, kajti kmetijstvo zavzema v celotnem italijanskem gospodarstvu posebno važno vlogo. Po načrtu je treba izvesti decentralizacijo in razbremenitev velikih industrijskih centrov, da bodo industrijska podjetja razdeljena po vsej deželi in da bodo konsumenti kmetijskih proizvodov proizvajalcem bližji. Ta akcija za decentralizacijo industrije je že v polnem teku v srednji in južni Italiji.

= **Uspeh ukrepov proti spekulaciji z delnicami.** Že lani so bili izdani razni ukrepi proti spekulaciji z delnicami, ki se je razvijala na italijanskih borzah. Predvsem je bilo uvedeno obdavčenje prometa z delnicami. Navzlic temu pa se je v zadnjih mesecih spekulacija znova razvila, kar je dalo vladi povod za nove ostrejše ukrepe. Kakor smo pred tedni poročali, je finančni minister 23. novembra izdal dekret, ki določa, da je v bodoče nakup delnic mogoč samo, če kupec delnic za isto vsoto kupi 3% blagajniške bone posebne serije, izdane v maju letošnjega leta, kar se izvrši na ta način, da mora kupec delnic ustrezajočo vsoto po borznem tečaju plačati pri državni blagajni. Borzni agenti smejo izvrševati naloge za nakup delnic le če jim stranka predloži potrdilo o vplačani vsoti za nakup 3% blagajniških bonov. Kakor poročajo iz Milana je imel ta ukrep za posledico, da je takoj prenehala spekulacija, kar se kaže v znatnem zmanjšanju borznega prometa. Indeks tečajev delnic je znašal na milanski borzi ob koncu meseca 421.9 nasproti 414.7 v začetku meseca. Na drugi strani pa so se utrdili tečaji državnih papirjev in tečaji industrijskih obligacij.

= **Nemško-hrvatska trgovinska pogodba.** Poročali smo že, da je bilo nedavno v Zagrebu zaključeno zasedanje nemško-hrvatskega stalnega gospodarskega odbora. Sklenjen je bil trgovinski sporazum, ki vsebuje kontingente za blagovno izmenjavo med obema državama v letu 1943. Na novo so bili določeni kontingenti za nemške dobave kemikalij, tekstilnega blaga, premoga, koksa, strojev, tekočih goriv, prav tako kontingenti za hrvatski izvoz v Nemčijo. Na novo so urejena nekatera vprašanja obmejnega prometa, zlasti med Zemunom in Beogradom. Po novem sporazumu bo izvoz živil iz Zemuna v Beograd omejen. Urejena so bila tudi nekatera vprašanja v zvezi s kliringškim plačilnim prometom, kakor tudi vprašanja, ki se tičejo nakazovanja prihrankov hrvatskih delavcev v Nemčiji.

= **Hrvatska je od ustanovitve države izdala 76 milijonov kun za gradnjo novih šol.** Hrvatsko ministrstvo za narodno kulturo je od ustanovitve države zgradilo 93 šolskih zgradb za ljudske šole. V letu 1941 je bilo v ta namen izdanih 42 milijonov kun, letos pa že 34 milijonov.

= **Novo povišanje kontingenta za izdajo bankovcev v Angliji.** Od izbruha sedanje vojne so morali v Angliji že šestkrat zvišati znesek kontingenta za izdajo bankovcev, in sicer v juniju 1940, v maju, septembru in decembru lanskega leta ter v aprilu in juniju letošnjega leta, vsakokrat po 50 milijonov funtov. Sedaj pa je bil ta kontingent ponovno povišan, in sicer za 70 milijonov funtov, tako da znaša celotno povišanje kontingenta sedaj 370 milijonov. Ob izbruhu vojne je znašal angleški obtok bankovcev 580 milijonov, dne 2. decembra t. l. pa je dosegel 878 milijonov. Celotni kontingent za izdajo bankovcev znaša sedaj 950 milijonov.

= **Švica je uvedla kontrolo trgovine z zlatniki.** V zadnjih mesecih se je v Švici razvila spekulacija z zlatniki, ki je imela za posledico, da so se cene dvignile preko paritete. Ker so dosedanji ukrepi proti spekulaciji ostali brezuspešni in ker je povpraševanje izviralo predvsem iz inozemstva, je švicarska vlada izdala ukrepe proti tej spekulaciji. Trgovino z zlatniki in zlatom smejo v bodoče vršiti samo v ta namen koncesionirane tvrdke. Vsak nakup in vsaka prodaja zlatnikov se mora vršiti s posredovanjem take tvrdke. Določene so tudi maksimalne cene. Za zlato v zlitkih znaša maksimalna cena 4970 frankov za kilogram čistega zlata, za kovance po 20 zlatih frankov pa 30,50 franka. Pri prodaji zlatnikov, domačih in inozemskih, se mora zaračunati odslej luksuzni davek 20%. Izvoz in uvoz zlata je v bodoče dopusten le z dovoljenjem švicarske Narodne banke.

Radio Ljubljana

PETEK, 11. DECEMBRA 1942-XXI

7.30 Lahka glasba. 8 Napoved časa — Poročila v italijanščini. 12.20 Plošče. 12.30 Poročila v slovenščini. 12.45 Valček. 13 Poročila v italijanščini. — Napoved časa. 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.20 Radijske pesmi — Orkester pesmi vodi dirigent Angelini. 14 Poročila v italijanščini. 14.15 Koncert radijskega orkestra — vodi dirigent D. M. Šijanec — Glasba za godalni orkester. 14.45 Pisana glasba. 15. Poročila v slovenščini. 17.15 Koncert pianistke Marte Bizjak-Valjalo. 17.40 Koncert Dua Golob-Adamič. 19 »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30 Poročila v slovenščini. 19.45 Simfonična glasba. 20 Napoved časa — Poročila v italijanščini. 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45 Simfonična prireditev družbe EIAR: Simfonični koncert vodi dirigent Armando la Rosa Parodi — sodeluje pianistka Ornella Puliti Santoliquido. 22.45 Poročila v italijanščini.

Vaše razvedrilo naj bo „Dobra knjiga“

KULTURNI PREGLED

Zavod za italijansko kulturo v Zagrebu

Zavod za italijansko kulturo v Zagrebu je začel svoje letošnje delovanje z otvoritvijo tečajev italijanskega jezika pod vodstvom prof. dr. E F. Sequija. Tečaje obiskuje okrog 1200 oseb.

Že v novembru je bila prirejena cela serija strokovnih predavanj o raznih kulturnih vprašanjih, n. pr. o stavbarstvu in slikarstvu beneškega Ottocenta, o korporativnem ustroju države, o sodobnem gledališču Luigija Ercole Morsellija, o državniških idejah in svobodomiselstvu Vincenza Giobertija, o sodobni prozi Federica Tozija in o glasbi Vincenza Bellinija. Predavali so člani profesorskega zbora zagrebškega Zavoda: dr. G. Ponti, dr. A. Vigevani, dr. B. Gentili, dr. A. Grilio, dr. G. Domini in dr. E. F. Sequi.

Serijo teh predavanj je začel 5. t. m. prof. dr. Paolo Mix, ravnatelj Zavoda za italijansko kulturo v Zagrebu, s predavanjem o pesništvu Giosné Carduccija. V enournih izvajanjih je predavatelj reliefno prikazal življenje in delo tega človeka iz ljudstva in aristokrata v umetnosti, pri čemer je podpiral svoja izvajanja z recitiranjem njegovih verzov. Naglašal je, da se je Carducci pri svojem pesniškem delu posluževal živega ljudskega jezika, zametujoč vse dotedanje arhaizme. Stvarjalne navdihe pa so mu dajali ne samo grški in rimski klasiki, marveč jih je zajemal tudi iz samega življenja italijanskega ljudstva. Navduševal se je za ideje francoske revolucije in za Mazinija ter je prežet s temi idejami postal eden najznačilnejših pesnikov risorgimenta.

Zavod za italijansko kulturo je priredil takoj v prvih dneh v dvorani Hrvatskega glasbenega zavoda koncert, na katerem je znani pianist Tito Aprea izvajal skladbe Frescobaldi-Respighija, Galuppija, Scarlattija, Beethovna, Schumanna, Liszta, Debussyja, Respighija in De Falle.

Zavod za italijansko kulturo v Zagrebu vodi znani italijanski književnik dr. Paolo Mix, sedaj izredni profesor italijanske literature na Hrvatskem vseučilišču v Zagrebu. Znan je v hrvatski kulturni javnosti kot pisec izvrstnega učbenika za italijanski jezik ter po številnih slovstvenih razpravah in esejih prav kakor kot organizator raznih dosedanjih kulturnih akcij in prireditev. Ob priliki izdaje antologije italijanske lirike v hrvatskem jeziku, v prevodih Vlad. Nazora, Milana Begovića in še nekaterih hrvatskih pesnikov, je dr Paolo Mix spisal pregleden esej o italijanskem pesništvu; ta esej je bil natisnjen kot predgovor tej knjigi in odlično ustreza svojemu namenu. Prav tako je spisal izčrpen oris književnega dela Vittoria Rossija ob priliki hrvatskega prevoda njegovih knjig »Tropici« in »Sabbia«. Na Hrvatskem vseučilišču je imel dr. P. Mix nedavno zanimivo predavanje o razvoju humanistične misli v Italiji in v svetu, opozarjajoč prav posebno na delo slovečega italijanskega estета 18. stoletja Giambattista Vica.

—a (Zagreb).

Tomažičeve „Pohorske pravljice"

Romantika je visoko povzdignila pravljice in bajke, odkrivajoč v njih skrivnostno pretakanje davnih verovanj in pozabljenih dogodkov, velike dokumente o duši posameznih plemen in narodov. Poznejše slovstvene struje, ki so se trdneje oklepale življenjske stvarnosti, so zanemarjale pravljično zvrst, prepuščajoč te vrste čtivo mladini. A tedaj je pravljica, v kolikor so jo prizadevni zbiratelji nabrali med ljudstvom, postajala čedalje bolj zanimiva za etnološke raziskovalce. Le-ti so skušali znanstveno dognati to, kar so romantični častilci samo čutili: ostanke starih mitov in odbleske davnih dogodkov, ki so se po svoje ohranili v teh od rodu do rodu prehajajočih slovstvenih izročilih preprostega ljudstva. Nastale so podrobne razlage nekaterih znanih pravljičnih motivov; neumorni raziskovalci so dognali v posameznih primerih tudi izvor in starost teh motivov ter dokazali, kako se je ista pravljična snov pretakala skozi razne narode in podnebja in dobila svojevrstno značilne inačice. Iz primeroma surovega, vendar pristnega tkiva narodnih pravljic je pesniška fantazija spletla umetno svilo literarnih pravljic, ki so torej delno ljudski, delno pa individualno-pesniški proizvod. Šem sodijo med drugimi krasne pravljice češke pisateljice Božene Němcove. Nastala je cela literatura o pravljicah, bajkah in narodnih pripovedkah (Pri nas prim. dr. Jakoba Kelemine »Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva«, razprave dr. Iv. Grafenauerja in primerjalno študijo Ede Stadlerjeve »Pravljica«.)

Jožeta Tomažiča *»Pohorske pravljice«*, ki smo jih pravkar dobili v izdaji »Slovenčeve knjižnice« (st. 240, z risbami J. Beránka), so prvenstveno delo pripovednika, ki je ljudski pravljični motiv obdelal tako, kakor je, postavimo, Božena Němcova obdelala češke in slovaške motive. Tomažičeve »Pohorske pravljice« so namenjene bralcem, ne raziskovalcem. Vzlic temu je ta knjiga pomembna tudi po svoji dokumentarnosti, po svojih etnoloških prvinah. Jože Tomažič je z njo segel v svet pohorskih kmetov, kočarjev, drvarjev, žagarjev in lovcev in je prinesel iz tega sveta tudi nekaj pristnega domačega narodnega blaga, najsi je sicer ljudsko snov — bodisi bajni mit, bodisi pravljični domislek, ljudsko šalo in pripovedko o davni preteklosti — predelal v duhu literarnih potreb. Čeprav srečujemo tudi v teh pravljicah nekatere splošne pravljične motive, je vendar v njih toliko pristnega pohorskega geniusa loci, da se nam zdi, kakor da nas je neka sila na mah postavila v kako staro kočo ob robu pohorskih gozdov. Tam prisluškujemo, kako kakšen star očanec ali babica v zapečku pripovedujeta o vodovniku ali jezerniku, ali katero izmed zgodb, ki so na svoji skrivnostni poti od ljudstva do ljudstva in od rodu do rodu poprijele v tej svoji inačici nekoliko zdravega vonja pohorske arnike in se prepojile s šumom gozdov pod Veliko Kopo.

V tem pogledu je knjiga Joža Tomažiča zanimivo delo, ki bo po njem z veseljem segla mladina prav kakor dorasel čitatelj, uživajoč v sočnih jagodah pohorske domišljije. Obenem pa »Pohorske pravljice« razširjajo naš narodno slovstveni zaklad, v kolikor vnašajo s svojimi motivi nekaj nove snovi, ki utegne zanimati etnološke raziskovalce. Knjiga je razdeljena v šest delov. V prvem je zbral pisec deset pravljičnih povesti, ki obravnavajo značilne motive, kakor je pohorska varianta stare in razširjene zgodbe o botri Smrti, ali o sinovih, ki so morali z rodne grude po svetu in so doživljali v daljnih deželah prečudne reči. V drugem delu so objavljene pastirske pravljice in htinjske bajke, posebno zanimive glede na mit o pohorskem vodovniku in jezerniku. Tretji del obsega pet korenitih »Razbojniških povesti«. V četrtem delu stopa v ospredje ljudski humor v štirih »Žagarjevih smešnicah na pohorskih kolnah«. V petem delu je šest drvarskih in lovskih pravljic ter bajk. Šesti del obsega daljšo steklarsko pravljico »Pohorski steklar«, ki spominja na čase, ko so pod Pohorjem delali steklo, o čemer so ostali do danes samo še neznatni sledovi. Ne vemo, koliko teh motivov je posnetih naravnost iz ljudskega izročila in koliko jih je Tomažič obdelal samo kot odraze ljudskega mišljenja in čustvovanja. Treba pa je priznati, da je v večini njih nekaj pohorsko-domačega, in človek se ob njih nehote zasanja v svet, ki je dal svojega ljudskega pesnika v Juriju Vodovniku, svojega modernega lirika v Janku Glaserju in oplodil tu in tam kako delo v naši epiki (zlasti Ingoličeve »Splavarje«), ni pa še dobil svojega velikega literarnega teksta. In vendar je Pohorje z vsemi okoliškimi kraji etnološko in po svojem življenjskem stilu značilen in korenit svet zase.

Berankove ilustracije se v tej knjigi prav dobro prilegajo nje besedilu in duhu, ter prijetno izpopolnjujejo pripovedovanje. Jože Tomažič je dal s »Pohorskimi pravljicami« delo, ki ne bo zgubilo pomena in zanimivosti niti v bodočnosti.

Kronika

*** Princ Eitel Friedrich umrl.** V noči na torek je pruski princ Eitel Friedrich, drugi sin bivšega nemškega cesarja, preminil zadet od srčne kapi. Eitel Friedrich je bil star 60 let.

*** Smrt viteza železnega križa.** Poveljnik nekega v severni Afriki bojujočega se oklopnega grenadirskega polka, podpolkovnik Klaus vitez von Hardenberg se je 3. novembra smrtno ponesrečil.

*** Delež italijanskih učiteljev na fronti.** Ob koncu 20. fašističnega leta je bilo 6129 šolskih učiteljev, ki so se bojevali na frontah v Vzhodni Afriki, Španiji in v sedanji vojni. 125 izmed njih jih je padlo. Za hrabrost je bilo podeljenih učiteljem 7 zlatih, 9 srebrnih in 12 bronastih kolajn, kakor tudi 24 vojnih križcev.

*** Imenovanja pri italijanski akademiji.** S kraljevim ukazom sta bila na Ducejev predlog namesto umrlih akademikov Paola Emilia Pavolinia in Giulia Bertonia imenovana Giorgio Pasquali in Giuseppe Ungaretti. Pasquali se je rodil leta 1885 in je bil profesor na vseučilišču v Firenzi, Ungaretti pa je predaval o književnosti na rimskem vseučilišču.

*** V Tomišlju je umrl** gospod Tone Sladič, posestnik iz Sv. Helene, občina Mirna.

*** Novi švicarski zvezni predsednik.** Po švicarski ustavi vsako leto predstavniki sedmih zveznih svetov volijo zveznega predsednika in njegovega namestnika, ki je navadno naslednje leto izvoljen za predsednika. Zvezni predsednik Švice za leto 1943. bo po običajnem turnusu Enrico Gelio, državni pravdnik in časnikar, ki zastopa v narodnem svetu italijanski del prebivalstva Švice.

*** V Severnem morju ujeta sipa.** Kakor poročajo iz Sonderburga, je nek okoliški ribič ujel okoli 40 cm dolgo sipo z 10 tipalkami. Zoologi si zdaj belijo glavo s tem, kako je žival, ki živi samo v južnih vodah, prišla tako daleč na sever.

*** 50.000 pengov vredne uhane je prodala za 40 pengov.** Pri nekem budimpeštanskem trgovcu so imeli hišno pomočnico, ki so bili z njo prav zadovoljni. Nenadno pa je dekle svojo službo odpovedalo. Kmalu po njenem odhodu je trgovčeva družina opazila, da so zmanjkali briljantni uhani v vrednosti 50.000 pengov. Sum je takoj padel na služkinjo, ki so jo orožniki biž poiskali in aretirali. Pri zaslišanju je dekle priznalo, da je uhane prodalo dvema zlatarjema, in sicer vsakemu po en uhan za 20 pengov. Seveda sta bila tudi oba zlatarja aretirana.

*** Grešna ljubezen.** Graški dnevnik poroča, da je neka ovca, ki se je vse leto pasla na Koroški v Savinjskih planinah, pri povratku s planine povrgla živahnega kozlička, ki z mnogimi znaki kaže, da je ovca imela grešno ljubezen z gamsom. Kozliček ima gamsjo glavo in tudi koža je slična gamsovi. Rep pa je takšen, kakor ga imajo ovce. Križanec ima mnogo občudovalcev.

IZ LJUBLJANE

u— **Nov grob.** Po težki bolezni je za vedno zapustil svojce strojevodja državnih železnic g. **Josip Duhovnik.** K večnemu počitku bodo blagega pokojnika spremili v petek ob 15. iz kapelice sv. Krištofa na Žalah na pokopališče k Sv. Križu. Naj mu bo zemljica lahka! Svojcem izrekamo naše iskreno sožalje!

u— **V gosti megli** tavamo vsako jutro in vsak večer. Mraz ne popušča, po malem se celo stopnjuje, dasi nam posije sonce, čim se dvigne megla. Preteklo sredo zjutraj smo imeli —3.2° C in ko se je razkadila megla, nam je spet prijazno sijalo sonce ter se je ozračje ogrelo do 6° C. Noč od srede na četrtek pa je bila hladnejša od prejšnjih noči in so davi zabeležili —4.2° C. Na oknih so spet bile ledene rože, Ljubljana je bila pobeljena od slane in zavita s posebno gosto meglo, ki pa se je začela v teku dopoldneva redčiti in se nam je spet obetal jasen dan.

u— **Razstava Mušič—Sedej—Zonič,** ki je odprta od nedelje dalje v Jakopičevem paviljonu, je dosegla že prve tri dni velik obisk in je vzbudila pri občinstvu mnogo zanimanja. Po svoji pestrosti je razstava ena najzanimivejših od vseh, ki so se vršile v zadnjem času, saj je razstavljenih nad 60 del v prav različnih tehnikah, kar daje razstavi posebno živahnost. Jovan Zonič, ki je živel nad 10 let v Parizu, je prinesel v Ljubljano nekaj novega, svojskega, ter je prijetno izpopolnil zbirko del ostalih dveh že znanih slikarjev iz Ljubljane.

u— **Glasbena akademija.** Na sporedu današnje javne produkcije so skladbe Ipavca, Deva, Čajkovskega, Bacha, Beethovna, Škerjanca, Verdija in Chopina. Sporedi, ki veljajo kot vstopnice se prodajajo v knjigarni Glasbene Matice. Nastop se vrši v veliki filharmonični dvorani. Začetek ob 18. uri.

u— **Krvne transfuzije.** Število razpoložljivih kridajalcev se je skrčilo. Da bi se potrebnim bolnikom vselej lahko nadomestila kri, se vabi občinstvo, naj priskoči na pomoč. V poštev pridejo polnoletne, zdrave, zlasti boljše hranjene osebe. Potrebne preiskave se vrše vsak ponedeljek do 10. ure na I. kirurg. oddelku splošne bolnišnice. Dana kri se honorira, vsakdo pa dobi tudi živilsko dodatno nakaznico. Opozarjajo se tudi vsi, ki že dajejo kri, da so vse legitimacije neveljavne in da po ponovnih preiskavah dobe novo legitimacijo.

u— **Jezikovni tečaji — italijanski, nemški, francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg** 2 — pričnó 14. t. m. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša učna metoda. Tečaji so uradno dovoljeni. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

u— **Mestno ljudsko kopališče v Kolodvorski ulici** je odprto od 9. do 12. in od 15. do 18. Med opoldanskimi urami je namreč treba kopališče dobro prezračiti, osnažiti in presušiti, obenem je pa treba spet segreti vodo v kotlih za popoldanski obisk kopalcev. Zaradi vedno velikega obiska mora biti kopališče vedno v zdravstveno neoporečnem stanju, kar bi pa ne bilo mogoče, če bi bilo odprto ves dan. Zapreti je pa treba kopališče zvečer že ob 18. uri, da ga je mogoče temeljito osnažiti in pripraviti za naslednji dan.

u— **Od danes naprej** so v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice vstopnice za ponovitev III. simfoničnega koncerta, ki bo v ponedeljek 14. t. m. v veliki unionski dvorani. Spored bo naslednji: 1. Rossini: Predigra k operi »Tankred«; 2. Grieg: Koncert za klavir in orkester. Solist pianist prof. Anton Trost; 3. Lajovic: Andante za veliki orkester; 4. Dvořak: Dva slovanska plesa. Občinstvo prosimo, da kupi čim prej vstopnice v knjigarni Glasbene Matice.

u— **Italijanščina, nemščina, francoščina in angleščina.** Kdor se hoče v kratkem času naučiti enega ali več navedenih jezikov, naj se vpiše v naše nove tečaje, ki se začno ta teden. Vpisovanje dnevno od 8—12 in 14—16 **Korepetitorij, Mestni trg 17/I.**

u— **Delovni koledar za vrt in sadovnjak.** Znani strokovni pisatelj Andrej Škulj, bivši nadzornik za šolske vrtove, je sestavil koledar za delo na vrtu in sadovnjaku, ki ga je pravkar izdala **knjigarna Tiskovne zadruge** v lični brošuri z okusno ovojno sliko slovenskega folklorista slikarja M. Gasparija. Tak koledar je postal zlasti v današnji dobi nujno potreben, ker so prilike pripravile marsikoga, da vrtnari in se ukvarja s sadjarstvom. S Škuljevim koledarjem bo dobil zelo dobrodošel in dragocen pripomoček, ki bo bogato poplačan, ako se bo ravnal po preizkušenih navodilih pisca.

u— **Dramatsko-igralski tečaj.** Interesentje(inje), ki so prišli po informacije, naj se v važni stvari zglase še ta teden. Ostale opozarjamo, da z igralsko šolo pričnemo 15. t. m. Pouk popoln (izgovarjava, šminkanje, recitacija, deklamacije, dramatika, režija, scenografija, jeziki itd.). Revnejši popust. Prijavljanje dnevno **Mestni trg 17/I.**

u— **Glasilo Sadjarskega in vrtnarskega društva** je pravkar zaključilo letnik z dvojno številko za november in december. Številka je prav zanimiva in poučna ter bomo iz nje povzeli še kak splošno zanimiv drobec. Tisoči in tisoči zavednih somišljenikov, zvestih sotrudnikov in vnetih borcev so se zbirali v njegovih vrstah in danes nihče več ne dvomi, da je Sadjarsko in vrtnarsko društvo z delom izpričalo svoj pomen in varnost za gospodarsko in kulturno življenje slovenskih ljudi. »Sadjar in vrtnar«, ki ga je že leta 1913. začel izdajati gospod M. Humek in ki je takoj ob rojstvu društva postal njegovo glasilo, pa bo s prihodnjim letnikom praznoval že svojo 30 letnico. »Sadjar in vrtnar« je doslej krepko pomagoval težave vojnih let. Hoče tudi za naprej ostati živ organ društvenega življenja, organ, ki veže med seboj vse članstvo in ki nas času primerno usmerja, poučuje in vzpodbuja v delu za napredek našega sadjarstva in vrtnarstva.

u— **Nesreče.** V ljubljansko bolnišnico so bili v sredo sprejeti naslednji ponesrečenci: Franc Rojko, 2-letni sinko delavca iz Ljubljane, je padel in se potolkel na glavi. Levico si je poškodovala pri padcu 34-letna žena železniškega uslužbenca Marija Kocijančičeva iz Ljubljane. Ljudmilo Knavsovo, 15-letno hčerko posestnika iz Loškega potoka, je krava sunila z rogom v levo oko. Stroj je odrezal desnico v zapestju 27-letnemu sedlarju Alojziju Prusniku iz Vevč. Desnico si je ranil 17-letni delavec Mihael Krvina iz Kosez. 29-letnega delavca Josipa Mevca iz Cerknice je voz pritisnil ob zid, tako da je dobil precejšnje notranje poškodbe. Desnico si je oparila 29-letna služkinja Alojzija Stehničarjeva iz Ljubljane.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Petek, 11. decembra: ob 16.30: **Primer dr. Hirna.** Premiera. Premierski abonma
Sobota, 12. decembra: ob 16.: **Oče naš...** Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol
Nedelja, 13. decembra: ob 15.: **Hamlet** Izven

Premiera drame Rina Alessija. Danes bo igrana prvič na našem odru drama italijanskega dramatika Rina Alessija »Primer drja Hirna«. To tridejansko delo ima za snov dramo zdravnika-psihiatra, drja Hirna, v borbi med svojo poklicno častjo in dolžnostjo in osebnimi čustvi. Osebe: dr. Hirn — Gregorin, don Luigi, njegov brat — Jan, Laura — Danilova, Lorenzo — Vl. Skrbinšek, Marija — Pol. Juvanova, komisar — Brezigar. Režiser: prof. O. Šest, scenograf: ing. E. Franz.

OPERA

Petek, 11. decembra: ob 15.: **Traviata.** Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol
Sobota, 12. decembra: ob 16.: **Thais.** Izven.
Nedelja, 13. decembra: ob 10.30: **Angel z avtom.** Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol. Ob 16.: **Slepa miš.** Izven

J. Massenet: »Thais«. Opera v sedmih slikah. Libreto po romanu Anatola Francca: L. Gallet. Osebe: Atanael, puščavnik — Primožič, Nicias, mlad filozof — Sladoljev, Palemon, star puščavnik — T. Petrovčič k. g., suženj — Dolničar, Thais, igralka in kurtizana — Heybalova, Krobila, sužnja — Mlejnikova, Mirtala, sužnja — Polajnarjeva, Albina opatinja — Španova. Plešejo: Bravničarjeva, Japljeva, Remškarjeva, Kürbos, Pogačar in baletni zbor. Dirigent: N. Štritof, režiser: C. Debevec, scenograf: A. Gerlovičeva, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: ing. P. Golovin, načrti za kostume: J. Vilfanova, izdelava pod vodstvom J. Staničeve in E. Remškarja.

Il discorso del Duce alla Camera dei Fasci e delle Corporazioni — Govor Duceja v Zbornici Fašijev in Korporacij

Še ena umetniška razstava. Dne 2. t. m. je odprl v Ulrichovem salonu na Ilici razstavo svojih slik akademski slikar in scenograf Hrvatskega državnega gledališča Marjan Trepše. Na ogled je 26 njegovih umetnin, po večini olj in temper.

Smrt znanega trgovca

Novo mesto, 8. decembra

V visoki starosti 82 let je na praznik pokrajši, mučni bolezni nenadoma preminil najstarejši dolenjski klobučar, novomeški trgovec in posestnik g. Leopold Kopač. Pokojni je bil ena izmed najbolj znanih dolenjskih osebnosti in menda ni kraja na Dolenjskem, kjer se ga ne bi spominjali.

Vsa njegova življenjska pot je svetal zgled, koliko lahko vsak doseže z marljivostjo in poštenostjo. Luč sveta je zagledal v Železni Kapljи na Koroškem. Njegovi starši so bili siromašni osebkarji, ki so bili povrhu še blagoslovljeni z obilico otrok. Tako ni čudno, da je v družini vladalo veliko pomanjkanje, kar je napotilo mladega in nadebudnega Poldeta, da jo je že z 10. letom mahnil zdoma s trebuhom za kruhom. Po kratkem bivanju na Štajerskem se je končno ustavil v Jaršah, kjer je že tedaj cvetela klobučarska obrt, katere se je mladi dečko z največjo marljivostjo in veseljem oprijel. Ko pa se je je dodobra izučil, mu njegova žilica ni dala miru in napotil se je v drugič po svetu. Pot ga je privedla do Novega mesta, kjer se je ustavil in pričel kot prvi novomeški klobučar s popravljanjem in tudi izdelovanjem klobukov. Z marljivostjo si je kmalu osvojil ne samo ves novomeški trg, ampak polagoma vse Dolenjsko. Še najstarejši očanci se spominjajo tega mladega klobučarja, kako je redno prihajal s polnim vozom na vsak dolenjski sejem, nazaj se pa vračal sicer s praznim vozom, toda toliko bolj polnimi žepi. Na ta način si je kljub svoji mladosti kmalu pridobil lepo premoženje in odprl v Novem mestu na Glavnem trgu razen klobučarne še gostilno in trgovino. Kljub veliki zaposlenosti pa je našel še vedno dovolj časa za javno udejstvovanje. Posebno marljivo in vneto se je udejstvoval v vseh stanovskih organizacijah, bil je pa tudi vnet ribič in lovec. Dolga leta je uspešno vodil novomeško meščansko gardo, ki jo je ustanovila cesarica Marija Terezija in katere predzadnji poveljnik je bil.

Do poslednjih dni svojega življenja je kljub visoki starosti ohranil izredno čilost ter je osebno vodil trgovino in še tudi sam vedno prav rad postregel svojim strankam. V vseh krogih prebivalstva je radi svojega ljudomilega in tovariškega značaja užival izredno priljubljenost ter so ga radi sprejeli v vsaki družbi. Posebno ga bo pogrešala zelena bratovščina. Z njegovo smrtjo je izginila markantna osebnost, saj je celih 65 let do letošnjega leta redno sam obiskoval vse dolenjske sejme.

Pokojni se je ponašal kot oče najštevilnejše novomeške družine, saj se mu je rodilo v treh zakonih kar 17 otrok, od katerih živi poleg tretje žene še 11 otrok. Vse svoje otroke je zgledno vzgojil in izšolal. V Novem mestu žive poleg vdove še njegov najstarejši sin Leopold, bivši šolski nadzornik v Mariboru in znani štajerski gasilski prvak, njegov najmlajši sin dr. Idi Kopač, zdravnik novomeške bolnišnice, hči Martina, vdova po pokojnem novomeškem trgovcu Koširju in dve hčeri. Vse Dolenjsko bo ohranilo pokojnika kot prvega dolenjskega klobučarja v blagem spominu, užaloščenim svojcem pa izrekamo naše najiskrenejše sožalje!

Iz Hrvatske

Uradniška imenovanja. Dosedanji oddelni vodja v zunanjem ministrstvu Vlado Buška je bil imenovan za poslaniškega svetnika pri hrvatskem poslaništvu v Rimu. Hrvatski generalni konzul v Milanu Svilokoš je bil imenovan za generalnega konzula v Zari. Ministerialni svetnik v zunanjem ministrstvu dr. Ivan Kolak pa je bil imenovan za vodjo splošnega oddelka zunanjega ministrstva.

Zborovanje hrvatskih gozdarjev. V torek je bila 65. letna skupščina hrvatskega gozdarskega društva, ki se je je udeležil tudi minister za narodno gospodarstvo dr. inž. Josip Balen. V svojem nagovoru na stanovske tovariše je dejal, da bo kot minister posvečal hrvatskemu gozdarstvu največjo pozornost, tako da bo v vojni in miru gozdarstvo ena najvažnejših panog hrvatskega gospodarstva.

Hrvatski pravniki, ki so se na povabilo mednarodne pravniške zbornice nekaj dni mudili v Berlinu, so se vrnili v Zagreb.

Ogenj v Zagrebu. Pretekli petek ob 6. zvečer je izbruhnil ogenj v kartonažni tvornici in litografiji na Savski cesti. Zgorel je velik del tvornice in ostrešja, tako da znaša škoda okoli pol milijona kun.

Naš jezik

Jezikovna paša

7.) *Vozotajstvo?*

»Vozotajstvo se je udiralo do pest v cestnem blatu.«

Tako stoji v nekem članku o fronti.

Beseda vozotajstvo je po vsej priliki sestavljena iz voza in glagola tajiti. Kako prideta te dve besedi v stik, mi je neumljivo. Iz smisla stavka odnosno iz zveze, v kateri je bil, sklepam, da gre za vojaške vozove, za tako imenovani tren, kateremu po naše pravimo *vojni* ali *vojaški pratež*. Stavek bi se potemtakem glasil: *vozovi vojnega prateža* ali *pratežni vozovi* itd.

Nekoč sem že pokazal iz Pleteršnika, kakšne samovoljnosti in nesmselnosti so pri nas dobile besednjaško sankcijo, ker se poč nikdo ni oglasil proti njim. Upam da »vozotajstvo« ne pride nikdar v noben slovenski besednjak!

8.) *Korén — korenina — korenika*

Tistim redkim, ki jim preseda razločevanje oznak, češ da je to že v žlahti z diakocepstvom, kar uganjam, se bo morda zdelo, da so to tri enačice za isti pojem. Pa niso!

Nosni koren, koren jezika (jezikov v ustih, *jezikovni* = besedni) je različen od *zobne, lasne korenine* in ta različna od *zobne korenike*. Iz prvega organ ne raste, prvi je zgolj del organa; iz drugega organ raste; tretja pa je del druge.

9.) *Znak pripravljenosti — znak za pripravljenost.*

»Vedno pripravljen, da zgrabiš za karabinko in čelado, ko zaslišiš znak pripravljenosti.«

Tako nekdo opisuje težave in živčna vznemirjenja na fronti. Pa je netočen! Znak pripravljenosti je šele takrat, ko je že vse nared, je *obvestilo, da je vse pripravljeno;* tisti znak, ki pa *šele poziva k pripravljenosti*, pa je znak za pripravljenost.

10.) *Kila.*

Kdo bi si na hitro mislil, da ima ta tako domače zveneča beseda tako davno sorodstvo! Beseda je grškega porekla, pravijo ji »kele«; od tod še zdaj v zdravstvu hydrokele *(vodéna)*, varikokele *(žilna)*, spermatokele *(semenska)* in myokele *(mišična kila)*. Pred desetletji so razporejali vse kile po tem, kar je bilo v kilni vreči: enterokele (enteron = črevo), epiplokele (epiploon = pèčica), cystokele (cystis = mehur) itd. Zdaj je mednarodna nomenklatura vse to nadomestila z oznako »hernia«, le prve štiri je še obdržala. »Kele« ima jezikovni koren v istotako grški besedi »halâo«, kar se pravi po slovensko ko'jem, cepim, pa tudi počim. Koljem, klati ima zloženke: zaklati, preklati, razklati itd., pa tudi sorodnico nezloženko kalati. Da je »skala« istega besednega korena, ne bo menda nikomur preveč novo; »kal« je na kraških tleh v živih skalah zemeljska kadunja, ki se v njej nabira deževnica in kjer napajajo živino — voda iz kala, »kalna voda« je kalna = motna; Beli Kranjec drva »kála« in jih ne cepi, polenu pravi »kálanca«. Vse naštete besede s »kilo« vred imajo v davni grščini svoj pomenski in besedni izvor. Slovenska »kila« torej znači, je nekje nekaj preklanega, počenega, kar je tudi res potrebno, da nastane kila. Po nekod pravijo za kilavca, da je »počen« = kilav, da ima kilo.

Dr. Mirko Černič.

ZAPISKI

Odmevi Budakovega »Ognjišča«. V »Meridiano di Roma« z dne 6. decembra je izšel v prevodu prof. Umberta Urbanija prolog Rabadanovi dramatizaciji Budakovega romana »Ognjišče«. Vojmil Rabadan je, kakor znano, priredil za oder Budakovo pripovedno mojstrovino in prikazuje v prologu srečanje liškega »apostola« deda Vidurine s sinom Blažićem in vnukom Mičo.

Študija o Epikuru. Guido Manacorda je posvetil te dni v »Corriere della Sera« daljši feljton nekoč po krivici zaničevanemu grškemu filozofu Epikuru v zvezi z novo italijansko študijo o njegovem življenju in delu, ki izšla nedavno v Garzanijevi založbi. Nasproti legendi, ki ji je nasedel sam življenjski uživač Horatij o »Epicuri de grege porcum«, poudarjajo sodobni raziskovalci, med katere se uvršča tudi pisec navedene italijanske knjige Coppola, da je bil Epikur zelo umerjen, trezen in predvsem po duševnih užitkih hrepeneč življenjski umetnik. Ne le njegov filozofski sistem, ki je slonel na popolni atomistiki, tudi njegovi etični nazori kažejo zelo poduhovljenega materialista, ki je umel z duhom premagovati materijo in z mislijo na smrt uravnovesiti duha. Tako je tudi italijanski poznavalec Epikura prispeval k nekaki človeški in nravstveni rehabilitaciji tega antičnega misleca, s čigar imenom so prej združevali pokvarjeno uživaštvo, kult trebuha in spola.

SPORT

Dodatki od nedelje

Malo zamudil nas je oni praznik na dan 8. t. m. glede izpopolnitve poročil o nedeljskih sportnih dogodkih izven Ljubljane, toda kljub omagujoči sezoni med letošnjo je enjo in zimo je bilo vsenaokrog tudi še marsikaj omembe vrednega na sportnih terenih. Po prelistanih kronikah bi lahko kupe gradiva strnili na kratko takole:

K tekmam za točke

Skoraj senzacionalna je bila zadnja (X.) prvenstvena nedelja v Italiji, saj sta bili ta dan — prvič po dveh mesecih in pol — poražen obe vodilni enajstorici v obeh glavnih divizijah A in B, tako da so se zdaj odprle vsem številnim kandidatom za najboljša mesta vse drugačne možnosti v nadaljnjem tekmovanju.

V Livornu je počila senzacija štev. 1., saj je tamkaj domače moštvo doživelo svoj prvi poraz po zaslugi odlične enajstorice Juventusa iz Torina. Zmaga je bila krepka in zasluženа in vse tako kaže, da je Livorno že prekoračil višek svoje vztrajnosti, medtem ko obenem prihajajo na plan Juventus in še nekateri taki. Tabela bo brž kone kmalu imela drugega voditelja. Med ostalimi partnerji te nedelje so se izkazali Torino proti Triestini (s komaj prepričevalno igro), Lazio nad Vicenzo (prav za lase privlečena je bila zmaga Rimljanov) Ambrosiana v dvoboju z Genovo ter tudi Bologna in Bari, od katerih je slednji častno prestal hudo preskušnjo z državnim prvakom. Na koncu tabele hodi še zmeraj Venezia, ona enajstorica iz mesta lagun ki je bila lani skoraj med najožjo elito.

Cela vrsta favoritov je bila tepena tudi v diviziji B. To velja predvsem za Spezio, ki je bila to pot na vrsti prvič, prav tako pa tudi za Napoli (niega je opeharil za ves izkupiček zadnji iz tabele — Pescara), dalje Anconitana, Modena in še nekateri, ki so že imeli nekaj kredita v letošnji konkurenci. Dogodki še dolgo niso bili odločilnega pomena, toda imeli so le za posledico, da se je gneča v prvih vrstah močno povečala in je zdaj natlačenih na sedmih mestih 7 moštev, med katerimi ni več razlike kakor dve točki. To bo še skrbi in prerivanja do srečnega konca!

V decembru brez snega tudi drugod po svetu nogometaši niso držali križem rok.

Na Spodnjem Štajerskem sta se pomerila med seboj — tako za primerjavo in za čast — oba prvaka iz raznih skupin, mariborski Rapid in Trboveljčani na Rapidovem stadionu v Mariboru. Igra se je končala remis 2:2, čeprav so domačini že vodili z 2:0. Toda rudarji se niso dali uplašiti in so naskok izravnali, do zmage pa jim je manjkalo prav toliko kakor Rapidovcem. Tekmo je vodil domači sodnik Bergant.

V Koroškem nogometnem obratu zadnjo nedeljo tudi ni bilo prvenstvenih srečanj. Na Jesenicah so Celovčani — to je bila kombinirana garnitura KAC-a in Rapida — zaradi slabega igrišča odigrali samo prijateljsko tekmo, v kateri so Janežič in njegovi tovariši nasuli gostom kar 9 golov, sami pa prejeli samo enega. Izid 9:1 (5:1) pove več kakor še tako dolgo poročilo.

V Beljaku so gostovali Kranjčani — tudi v prijateljski tekmi proti moštvu VSV in zmagali z 2:0 (2:0). Gostje, ki v splošnem niso bili toliko boljši od domačinov, so pripeljali s seboj izvrstnega vratarja Kovačiča, predvsem pa je njihov napad s Slaparjem na čelu znal streljati in zadevati.

Dunajski prvenstveni spored se je zadnjo nedeljo obogatil z naslednjimi — deloma tudi nepričakovanimi — izidi: Vienna — FC Wien 4:2, Austria — Rapid 6:1, Reichsbahn—Wacker 2:2, FAC—Admira 3:1, Sportklub—Sturm (Gradec) 2:1. V tabeli so zdaj na prvih treh mestih: Vienna, WAC, Sportklub.

V hrvatskem nogometnem prvenstvu sta zadnjo nedeljo gladko zmagali obe vodilni enajstorici, ki sta zdaj z 10 točkami na enaki višini na vrhu prvenstvene tabele. Concordia je odpravila Redarstvenega s 5:0, prav tako izdatno pa je tudi Gradjanski obračunal z ZET-om.

Nogometno moštvo iz Velikega Varadina je zavzelo prvo mesto v jesenskem delu prvenstvenega tekmovanja v madžarski profesionalni ligi nogometašev. Enako število točk (20) sta mogla zbrati tudi Szolnok in Csepel, ki sta s slabšo razliko na drugem odn. tretjem mestu. Zanimivo je, da letos — vsaj dozdaj — še ni v ospredju nobene izmed slovitih enajstoric kakor sta Ferencvaros in Ujpest.

Celjska tableteniška trdnjava se je tudi letos — že od vsega početka — pokazala nepremagljiva. V prvem turnirju za štajersko prvenstvo so tamkaj gostovali Gradčani (železničarji) in pustili domačinom ves izkupiček s 5:0 točki. Vse breme dvoboja sta na celjski strani nosila Vrečič in Rebeuschegg, v glavnem prvi, ki je že iz prejšnjih časov znan kot eden najboljših igralcev v male žogice.

Švedski teniški igralci so te dni končali meddržavni dvoboj z Danci v svoji znani Alviksovi dvorani v Stockholmu z visoko zmago 4:1. Edino točko so si gostje prišteli v dvoblu.

Rumunski sport slavi letos 30letnico obstoja. Na spominski svečanosti je bilo počaščenih mnogo zaslužnih rumunskih sportnikov. Novi rumunski sportni vodja prof. Gheorghiu je ob tej priliki napovedal ustanovitev sportnega sveta, ki bo pomagal sportnemu uradu pri širjenju sportne misli v bedi in dejanju.

Italijanska kolesarska zveza je sklenila skrajšati dirkalne proge za amaterske vozače na skrajno mejo 120 km z omejitvijo, da naj bodo take dirke k večjemu vsakih 14 dni. Tudi za poklicne dirkače bodo proge skrajšane za razne kategorije od 180 do 230 km. Dirkači starejših letnikov ne bodo smeli voziti preko 75 km daleč.

Gundar Haegg je prejel zlato kolajno — v znak priznanja za najboljšega letošnjega sportnika na Švedskem. Odločitev zanj prav gotovo ni bila težka, saj Švedi v bogati izbiri raznih sportnih kanonov že dolgo niso imeli tako izrazitega in uspešnega predstavnika kakor je bil ta atlet s svojimi rekordi na tekočem traku.

Najboljši mladi italijanski boksarji iz vrst GIL-a so v Zagrebu gostovali proti istoranim tovarišem iz ustaške organizacije. Gilovci so sigurno zmagali z 10:6 točkami.

Z Gorenjskega

Prireditev v Radovljici. V dvorani radovljiškega kina je nedavno predaval frontnik Reinhold Pütner o bojih na afriškem bojišču. Predvajal je številne slike in prikazal neizmerne napore vojskovanja v puščavi. — V mestnem dvorcu pa je bil prirejen mladinski večer. Pel je pevski zbor iz Celovca, Pripovedovalec, bajk in igralci ork so razveseljevali poslušalce. Skupina mladenčev in deklet z Bleda je zaplesala domače ljudske plese. Godbeni vod je skrbel za veselo glasbo.

Župani radovljiškega okraja so bili sklicani k delovnemu zborovanju. Deželni svetnik dr. Hinteregger je naredil, da se bosta v kratkem združili občini Lesce in Radovljica in je bilo županu Füreder ju poverjeno vodstvo upravnih poslov okrožnega mesta Radovljice. Dosedanjemu občinskemu komisarju Babniku je bilo izrečeno priznanje. Vladni asistent Standhartner je govoril o stanju dela pri izkaznicah istovetnosti in o raznih določbah za potne liste. Inspektor Seemitner je opisal najvažnejše prehranjevalne zadeve na Gorenjskem. Nadinspektor Rachle je govoril o občinskih in hišnopravnih vprašanjih. Sledil je še razgovor o najrazličnejših vprašanjih gorenjskih občin.

Na Bledu je v okviru stranke predaval govornik Schuss o tem, kako je narodnosocialistična stranka prevzela oblast v Nemčiji in nato v Avstriji. Nadalje je razpravljal o vzrokih svetovne vojne in o pohodu nemške oborožene sile po Evropi.

V Podnartu je bilo sklicano zborovanje krajevne skupine. Govornik Sternad je govoril o pomenu jezikovnih tečajev, o ženskih večernih prireditvah in o drugem zimskem delu. Do kmetov naj bi se otajšalo z rednimi kmečkimi večeri. Posebno kmečke žene so bile pozvane, naj se udeležujejo govorilnih večerov. V kratkem bo ustanovljen otroški vrtec. V okviru vaškega kulturnega krožka pa bodo posebno gojili stare noše in domačo glasbo.

V Dvoru nad Kranjem, kjer obsega stanovski urad občine Dvor, Predoslje in Jezersko, so v teku novembra vpisali 9 porodov in 4 smrtne primere. Umrli so Franc Žibert v Suhlji, zidarjeva hči Marija Ribnikarjeva z Zgornje Bele, vrtnarski delavec Janez Mavec in Frančiška Pogačnikova iz Predoslja.

Na Golniku so ženske zbirale jabolka za dober namen in so nakuhale 150 kg mezge za vojaško bolnišnico. Za letošnjo zimo jim je postavljena naloga, da izdelajo za posadko neke podmornice nekaj z žimo napolnjenih zglavnikov s previeko vred. — Nedavno je bil tudi sklican zbor golniške krajevne skupine. Predavala sta krajevni vodja dr. Hermann Samonigg in prof. Kenda.

Gorenjska pisma se imenujejo članki, ki jih objavlja koroški dnevnik o življenju in posebnostih na Gorenjskem. V nedeljski številki »Kärntner Zeitung« je objavil Erik Dolezal takšno pismo, kjer popisuje zgodovino Kranja in prikazuje gorenjske gorske velikane. Po gorenjskih dolinah, pravi pisec, živi pridno ljudstvo, ki mirno gre po svojem delu. Tu najdeš marsikatero posebnost. V Kropi imajo zadrugo umetnih kovačev, katerih uspehi zaslužijo občudovanje. V Kranju pa je bila enoličnost prekinjena s kmetijsko razstavo. Tako se je na Gorenjsko vrnilo novo in urejeno življenje. Po delu sledi radost in razvedrilo. Po izložbah vabijo lepaki k prireditvam, pri katerih nastopajo dunajski umetniki in moči iz vse države. Sport je poživljen, v Kranju gradijo nov stadion, povsod se ustanavljajo nogometna društva, ki se borijo z moštvi koroških mest.

Veliko zborovanje na Jesenicah. Pretekło nedeljo so prišli na zborovanje na Jesenicah zastopniki vseh obratov z Gorenjske-

CINEMA: KINO: UNION

UN COLPO DI PISTOLA

LUX FILM

Lux Film presenta

Alessia Norris Fosco Giachetti

Renato Cialente Annie Dugini Vivienne Gueli Ruby D'Elmo

regia di Renato Castellani

Dvoboj

ga. Dvorana Kranjske industrijske družbe je bila okrašena z zastavami in zelenjem. Gauleiterja dr. Rainerja s spremstvom so sprejeli zvoki koračnice, ki jo je igrala godba KID. Zborovanje je otvoril nadomestni gauleiter Friedrich Thimel in dal nato besedo dr. Rainerju. V daljšem govoru se je slednji dotaknil socialnih problemov, ki bodo v okviru nemške zakonodaje rešeni tudi na Gorenjskem zadovoljivo.

V Prevaljah je krajevna skupina nedavno priredila prvi vaški večer. Bil je izredno dobro obiskan. Prepevali so pesmi, nakar je sledilo predavanje in za tem ljudski ples, ki so zlasti navdušili mladino.

Nesreče. Pri vožnji lesa s hriba se je ponesrečil 18letni posestnikov sin Tomaž Rogač iz okolice Velikovca. Kolo voza mu je zlomilo desno nogo, dobil pa je tudi hude poškodbe po obrazu in po vsem telesu. 36 l. trg. nameščenka Gottfrieda Melihnova je v termofor nalila prevroče vode in se močno opekla po životu. Franc Logar si je na žagi poškodoval levo roko. Primoža Loibneggerja iz Sv. Marjete pa je mačka ugriznila v roko.

Iz Spodnje Štajerske

Materinska šola je bila v Mariboru zaključena 4. t. m. V njenem okrilju so se vršili tečaji o negi dojenčkov, kuhinjski tečaji, nadalje tečaji za nego zdravja in šivalni tečaji. Zaključek je bil svečan. Tečajnice so prirodile zakusko in ob tej priliki je izpregovorila ženska voditeljica Platnikova o tem, kaj zmore dobra gospodinja v današnji dobi tudi z najskromnejšimi sredstvi.

Za ohranitev narodne noše bodo na Spodnjem Štajerskem v vseh večjih krajih priredili v teku decembra in januarja filmske predstave in predavanja. Začela se bodo 10. decembra v Mariboru, potem pa vsak dan v kakem drugem kraju. Časopisi pišejo, da so Štajerci lahko ponosno, da imajo nošnjo, ki je nastala na Spodnjem Štajerskem in so jo predniki skozi stoletja ohranili.

Praslava sv. Barbare je bila v vseh rudnikih celjskega okrožja v soboto 5. t. m. V Velenju, Laškem in Zabukovcih so se rudarji že dopoldne zbrali k zborovanjem, potem pa so počastili svoje mrtve tovariše. Razdeljene so bile častne diplome in denarna darila.

Zborovanje uradništva. Heimatbund sklicuje za nedeljo 13. t. m. v Maribor veliko zborovanje uradništva s Spodnje Štajerske.

Električni tok ga je poškodoval. V mestni plinarni v Mariboru zaposleni 29letni Anton Ranko s Pobrežja je v nedeljo zjutraj prišel v stik z visoko napetostjo in so ga morali hudo opečenega po obrazu pripeljati v mariborsko bolnišnico.

Nesreče. Desno oko si je poškodoval pri delu 31letni kovač Ivan Šumenjak. Pri padcu si je poškodoval desno roko 31letni pomožni delavec Anton Kure iz Selnice ob Dravi. Nožarski vajenec Stanislav Ledinek iz Maribora si je poškodoval prste na levici. Nadalje sta se ponesrečila 58letni posestnik Ivan Lončarič, ki si je poškodoval levo nogo in 13letni Štefan Undorfer, ki ima poškodovano desno nogo.

RAZRETSENOST

Profesor vpraša kmeta, kaj stori, če krava ne daje več mleka.

— Na sejem jo odženem, — odgovori kmet.

— Kaj to pomaga?

VSAKO LETO

Ko je zopet prišla pomlad, se odpelje mati s hčerko na morje. Mine maj in junij se bliža koncu.

— Ne vem, kaj je letos s teboj, — pravi mati, — druga leta si bila ob tem času že davno zaročena.

Beseda o otroških lažeh

Otroku je zelo težko potegniti mejo med fantazijo in resnico

Mnogi starši se pritožujejo, da njihovi otroci radi pretiravajo in lažejo. Enake križe in težave so imeli starši z otroki tudi v starih časih. Tudi naši dedi in pradedi so se pritoževali, da otroci lažejo. Vsi vemo, kako strogo so nastopali naši roditelji, če se jim je le zdelo, da nismo govorili resnice. Najhujše je bilo, če je izgubil otrok strogo merilo resničnega in neresničnega. Roditelji so se jezili, češ, iz naših otrok ne bo nič, in vendar postanejo taki otroci pošteni, iskreni in odkriti ljudje.

Ali otrok sploh laže? Deklici se razbije punčka, pa je vsa nesrečna. Kaj čuda, saj se je strl s tem košček njenega srca! Otrok se boji samega sebe. Joka in se sramuje, najraje bi spravil nesrečo s sveta, opravičil bi se rad sam pred punčko. Zdi se mu, da je kriv sam, da je storil svoji igrači zlo. V svoji naivnosti in neposrednem dojemanju vsega se otrok punčki res opraviči, češ, saj ti nisem prinesel nesreče. Ta nedolžna opravičevalna laž se porodi iz rahločutne otroške duše. Otrok obstane tudi ko je pogovor s punčko končan, in vpraša oče, kdo je punčko razbil. Sodba je torej izrečena: otrok laže. To je en način otroških laži, ki mu pa lahko pridemo do dna, če se znamo zamisliti v otroško dušo.

Drugi način laži izvira iz fantazije. O tem bi vedeli marsikaj povedati sodniki. Otroci radi izpovedo kaj takega, kar pomeni za odrasle najhujše osumljenje. Celo po najresnejših svarilih izpovedo otroci tako, da človek ne more dvomiti o resničnosti njihovih izpovedb. In vendar so mnoge izpovedbe lažne. Tudi sicer radi postavljajo otroci trditve in opisujejo dogodke, ki se zde povsem resnični, dokler se ne izkaže, da je bilo vse skupaj zlagano. Starši so v takih primerih vsi nesrečni. Kaj radi obsojajo svoje otroke in jih proglašajo za lažnivce. Ali je pa to prav in umestno? Tudi ta oblika laži se da psihološko pojasniti.

Otrok ima bujno domišljijo. Nešteto želja vstaja pred njim. V podzavesti se že krije neurejen in nejasen tisti svet, ki dobi v poznejših letih točne oblike. Fantazija in želje so močnejše od mišljenja. V mnogih primerih je fantazija tako močna, da je otrok ne razločuje več od resničnosti. Na otroških risbah in izjavah spoznamo, kako daleč lahko gre fantazija. Tudi iz nje izvirajoče laži ne pomenijo nobene velike nevarnosti, če zares prihajajo iz otrokovega sveta sanj. Take laži same po sebi izginejo, ko otrok ne verjame več raznim pravljicam.

Pač pa so nevarne tiste laži, ki hoče otrok z njimi kaj doseči. Tu nam psiholog svetuje največjo strogost. Enako nam svetuje odločno nastopati proti otroškim lažem, izvirajočim iz strahu. Pri takih lažeh bi morali starši dobro opazovati sebe in se vprašati, da-li niso sami dali povoda otroku, da je lagal. To se zgodi, če starši nimajo pravega razumevanja za otrokovo duhovno življenje in če ga za vsako malenkost strogo kaznujejo. Otrok nikoli ne smemo odbijati s kaznimi od sebe, ali siliti z grožnjami in strogim ravnanjem v laži, izvirajoče iz strahu. Najboljše sredstvo proti takim otroškim lažem je utrjevanje otrokove samozavesti. Življenje je pokazalo, da se lahko z mnogo večjim uspehom borimo proti otroškim lažem, če se poglobimo v otrokovo duhovno življenje, kakor pa z grožnjami in kaznovanjem. Treba je pač pravočasno odstraniti vse nagibe in priložnosti, ki lahko zapeljejo otroka v laž. Vedno pa naj imajo odrasli pred očmi, da je zelo težko potegniti otroku mejo med fantazijo in resnico.

---

†

Po težki bolezni nam je umrl naš srčnoljubljeni oče, brat, svak in stric, gospod

Duhovnik Josip

strojevodja drž. železnice

dne 9. decembra 1942.

Pokopali ga bomo v petek, dne 11. decembra 1942 ob 3. uri popoldne iz kapelice sv. Krištofa na Žalah k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 10. decembra 1942.

ŽALUJOČI OSTALI

Smrtna kazen za kršitev predpisov o prehrani

Berlinsko časopisje poroča o novih zelo strogih kaznih, izrečenih zaradi kršitev živilskih predpisov. Med drugim je bil obsojen na smrt neki mesar iz Hannovra, ker je skrivaj klal živino in prodajal meso, ne da bi za to zahteval odgovarjajoče odrezke ali pa da bi ga bil zamenjal za druga živila. Njegova žena in drugi soobtoženci so bili obsojen na zaporno kazen od 3 do 8 let. Nadalje je bil obsojen na smrt neki pek iz Kassla, ki je dajal kruh in moko za druga živila ne da bi zahteval odrezke nakaznic v smislu prepisov. Pekova žena in drugi soobtoženci so bili obsojeni na občutne zaporne kazni. Obe smrtni obsodbi sta bil takoj izvršeni. Šef gospodarskega urada v Sonthofnu pa je bil obsojen na 9 let težke ječe, ker je dal svojim znancem nakaznice za 1500 litrov bencina.

Kadar prodajaš, priporočaj »Jutrove« oglase!

---

†

Naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da je gospod

Leopold Kopač

trgovec in posestnik

dne 8. decembra t. l. ob 16. uri po krajši mučni bolezni v starosti 82 let nenadoma preminul. Nepozabnega pokojnika smo spremili na njegovi zadnji poti v četrtek, dne 10. decembra ob 15.30 uri iz doma žalosti, Glavni trg, na mestno pokopališče.

NOVO MESTO, dne 11. decembra 1942.

Žalujoča rodbina:
KOPAČ-eva

P. G. Wodehouse: 45

PODJETNI SAM

Humoristično roman

»A kako ste mogli priti tako hitro do cilja?«

»Hitro?«

»Mar ne? Saj niti ne vem, če ste jo desetkrat videli!«

V spletki Hashevega romana je nastajala nova skrivnostna točka. Sam se je napeto zazrl v srečnega ženina.

»In kje bi moglo biti tu govora o kaki mikavnosti?« je zamišljeno vprašal. »To mi ne gre v glavo.«

»Dekle je zalo, da malokatera tako,« ga je Hash opomnil.

»Ne mislim nje,« je Sam smeje se odvrnil. »Vas mislim. Kaj utegne biti takega na vas, da bi se moglo avšasto dekle izpozabiti in vas imeti rado? Da sem jaz ženska, vam ne bi prepustil niti izčesanega lasu.«

»Ali ...«

»Ne,« je Sam odločno dodal. »Zaman me skušate prepričati. Niti če bi me kleče prosili, vam ga ne bi dal. Le kakšen mik je moglo to dekle najti na deccu, kakršen ste vi ...«

»Oh, nu ...«

»Vaša vnanjost je prav gotovo ni zapeljala ... To možnost je treba brez debate zanikati. Vaš način govorjenja takisto ne, in vaš bistri um še manj, ker ga nimate ... Kaj torej ostane?«

Gospod Todhunter se je skromno zahahljal.

»Oh, nu, Sam, nu. Zatekel sem se k nekemu sredstvu ... In vse je šlo po sreči.«

»K sredstvu?«

»Da, da ... k sredstvu.«

»In kakšno je bilo to sredstvo?«

»Oh, takšno, da zanesljivo pomaga.«

»Ali bi ga smel videti?« je vprašal nejeverni Sam.

»I, pokazati vam ga res ne morem,« je Hash odvrnil. »Kaj mislite, da ga imam pri sebi?«

»Torej ga hranite za posebne priložnosti, kaj?« je rekel Sam in ga potrepljal po ramenu. »A vsekako mi še niste povedali, kako je bilo.«

Gospod Todhunter je zakašljal.

»Nu, Sam, bilo je takole,« se je nazadnje odločil. »Videl sem jo na vrtu pa sem ji rekel: ‚Halo!' in ona mi je odgovorila: ‚Halo!' Potem se je naslonila na plot, in jaz sem storil takisto. In mi je še enkrat rekla: ‚Halo!' in jaz nji ‚Halo!' in nato sem jo poljubil.«

Sam je okamenel.

»In se ni nič upirala?« je vprašal.

»Upirala?« je odgovoril Hash v brezmejnem začudenju. »Kaj vraga naj bi se pa upirala? Ne, nič se ni upirala, Sam. S tem je bil, kakor pravijo, led prebit. Od tod naprej je šlo vse kakor po nitki. In, kakor se dogaja v takih zadevah, ena reč privede drugo za seboj ... saj razumete, kaj hočem reči ...«

Okrutna krivičnost usode je Sama globoko presunila.

»Nu, meni se zdi vsa stvar zelo čudna!« je rekel in skomignil z rameni.

»Kako čudna?«

»Reči hočem, da sem poznal nekoga ... mladega človeka ... ki je ... hm ... nu, ki je nedavno tega poljubil neko dekle precej po tem, ko jo je bil srečal, in tisto dekle je pobesnelo kakor tigra.«

»Aha,« je odvrnil Hash, kakor da je takoj našel edino mogočo razlago, »najbrže je bil kaka grdoba s širokimi usti, kuštravimi lasmi in štrlečimi uhlji... Kdo se bo pa dajal poljubljati takemu strašilu!«

Sam je pustil gospoda Todhunterja in odšel na vrh, da bi legel spat. Preden pa se je spravil v postelio, je vendarle še pogledal v zrcalo. Zasukal je glavo tako, da mu je padala svetloba baš na uhlje... in začutil, kako ga obliva kurja polt ...

Kay je ležala v postelji in premišljevala. Kdaj pa kdaj ji je izpreletel ustnice nagel smehljaj.

Čudno zadovoljna je bila nocoj; zdelo se ji je, da je postal svet mahoma zanimivejši in lepši. Nekaj neukrotljivega jo je gnalo, da bi sedla pokoncu in zapela.

Dolgo seveda ne bi bila prepevala, kajti bila je obzirno dekle in je dobro vedela, da so v njeni okolici utrujeni ljudje, ki potrebujejo spanja. Toda kratka popevčica bi se ji bila kar prilegla. In tako je res zabrundala napev, ki ji je prvi prišel na misel. Tedajci pa se je začulo iz sosednje sobe zamolklo trkanje, kakor bi nekdo s topim predmetom udarjal po zidu.

Hash Todhunter je imel svojo Klaro rad, a s takimi motnjami nočnega miru se še ni bil sprijaznil. Kakor hitro je začul skozi zid nezaželeno petje, je bil brez pomišljanja pograbil enega svojih težkih čevljev (številka enajst).

Kay je takoj utihnila. Hitro je utrnila luč in si potegnila odejo čez glavo.

V vilah »Sv. Rafael« in »Mon Repos« je zavladal globok mir, ki pa ni dolgo trajal.

Čez četrt ure se je oglasila iz nekega temnega kota vile »Mon Repos« zamolkla, žalostna tožba, podobna cviljenju slabo namazanega škripca.

Bila je Amy, ki je jokala za svojim starim domom.

XVII

Amyjino delovanje

Dan, ki je prišel po večerji pri gospodu Braddoku, se je pokazal očem sveta v vlažni, megleni obleki. Okrog osmih se je jelo polagoma jasniti, in od goste megle prvih jutrnjih ur so ostala le še lahne bisernate koprene, ki so vihrale drevesom okrog vrhov, in vlažne pajčevinaste mreže, ki so se tu pa tam razprezale po travi. In ko je Kay Derrick precej pozno stopila na vrt, je septembersko solnce že prediralo oblake, in napovedoval se je prekrasen dan.

Bil je eden tistih dopoldnevov, ko je vse prežeto s srečo in zadovoljstvom, toda Kay se je bila prebudila v nekakšni živčni razdraženosti, ki je niti lepo vreme ni moglo pregnati.

Dogodek minule noči jo je bil navdal z bojevito nejevoljo, ki ni odnehala niti zdaj, čeprav jo je bila poizkusila prespati.

Vsekako je bila z vso soseščino vred deležna samo nemirnega, razcefranega spanja.

Od polnoči pa do dveh zjutraj je bila Amy mojstrski predvajala parodijo desetih psov, ki jih z razbeljenimi kleščami trgajo na kose. Od dveh je bil Hash Todhunter zlovoljno vstal, se oborožil z znamenitim čevljem številke enajst, ki smo ga omenili v prejšnem poglavju, in se napotil k svoji zverini, da jo potolaži.

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani